1. Kwartaal 1
    1. Hoe die mense in ons omgewing gelewe het
    2. Mense in ons distrik wat ander mense help
    3. Dis tyd om my omgewing beter te verstaan
    4. Mense in ons omgewing wat belangrik geword het
2. Kwartaal 2
    1. Wie is jy?
    2. Jou familie en gesin
    3. Leer ken ander mense
    4. Adam Small
3. Kwartaal 3
    1. 'n Kort geskiedenis van seevervoer
    2. Padvervoer en die vroee ontwikkeling daarvan
    3. Die ontwikkeling van padvervoer tot vandag
    4. Die verhaal van die ruimtewedloop
4. Kwartaal 4
    1. Groot godsdienste van die wereld
    2. Vergelyking van die wereld se grootste godsdienste
    3. Meer oor Judaisme, Islam en Hindoeisme
    4. Meer oor Boeddhisme en die Christendom
    5. Die ontstaan van godsdiens in my dorp/omgewing

Hoe die mense in ons omgewing gelewe het

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

Module 1

HOE DIE MENSE IN ONS OMGEWING GELEWE HET

Doen self die speurwerk. Verbeel jou jy bly in ‘n

dorp met die naam Mooimeisiesfontein.

Die dorp het nie sommer oornag ontstaan nie. Eers is een of twee huise gebou, daarna is ‘n winkeltjie begin, toe ‘n kerk en ‘n skool. Later is strate gemaak om die geboue met mekaar te verbind. So het die dorpie al groter en groter geword. Ons noem dit **ontwikkeling!**

Aktiwiteit 1

Om inligting oor jou dorp/stad uit bronne te bekom [LU 1.2, 1.3]

Ons gaan nou in groepsverband ‘n snuffeltakie oor jul dorp of skool of huis doen. Jy gaan die geleentheid kry om bronne uit jou omgewing te gaan soek, dit te gebruik en dan ‘n verslaggie oor jou speurwerk te skryf!

Wenke vir jou

- Beplan jou vrae vooraf.
- Neem aantekeninge af. Jy kan ook ‘n bandopnemer gebruik.
- Onthou: Mense se geheues is nie altyd betroubaar nie.- en hulle praat nie altyd die waarheid nie. Praat dus met ‘n paar verskillende mense.

Die volgende vrae sal al baie help om uit te vind hoe jou dorp of stad ontstaan het:

Wie het eerste in dié omgewing gewoon?

....

Wat het hulle gedoen om te oorleef?

....

....

Wie het jou dorp of stad aangelê?

....

Wanneer is dit aangelê?

....

Hoekom is dit juis op hierdie plek aangelê?

....

....

Hoe oud is dit vanjaar?

....

Hoekom het jou dorp dié naam gekry?

....

....

Wanneer het die eerste boere aangekom?

....

Wat is die naam van die oudste plaas in die distrik?

....

Watter bedryf is vandag die belangrikste of grootste hier?

....

Watter straat, plek van aanbidding, of skool is eerste gebou?

....

....

Hoe het die mense van lank gelede musiek gemaak?

....

Watter kunsvorms het behoue gebly?

....

....

Hoe het tegnologie gehelp dat jou dorp of stad ontwikkel het?

....

Watter belangrike gebeurtenisse het al in jou dorp plaasgevind?

....

....

....

Watter maande van die jaar kry jou dorp

die meeste reën?
....

die minste reën?
....

Aktiwiteit 2

Om inligting uit bronne oor jou skool te bekom [LU 1.2, 1.3]

Werk in groepe. Vind uit of julle skool ‘n koerant of ‘n ander geskrewe bron het waarin die skoolhoof belangrike gebeure opteken. Gebruik hierdie bron

om die volgende vrae te ondersoek, en skryf jou bevindings neer:

In watter jaar is jou skool gestig?

....

Hoe oud is die skool?

....

Wie het die skool gestig?

....

Wie was die eerste hoof van jou skool?

....

Watter klaskamers is die oudste in die skool?

....

Hoe verskil hierdie klaskamers van die nuwe klaskamers?

....

....

Probeer foto's van kinders in die hande kry wat jou skool in die verlede bygewoon het. Gebruik hierdie bronne om die volgende vrae te antwoord:

- Het die skooldrag verander?

....

- Het haarstyle verander? ....
- Het die onderwysers se klere met die jare verander? ....

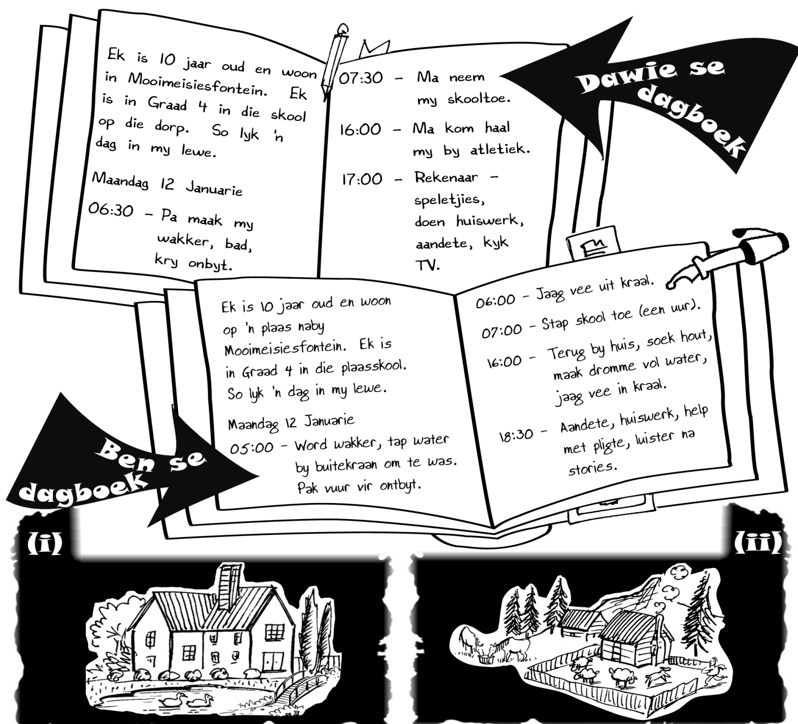
Voer in pare onderhoude met ouer mense wat julle skool by-gewoon het toe hulle kinders was. Vra hulle om julle te vertel:

- hoe hulle by die skool gekom het of skool toe vervoer is;
- hoe hulle onderwysers was;
- die dissipline in die skool;
- die vakke waarvan hulle gehou het en dié waarvan hulle nie gehou het nie;
- die skryfbehoeftes wat hulle gebruik het;
- die sport wat hulle by die skool gespeel het.

Aktiwiteit 3

Om inligting uit bronne oor huise te bekom [LU 1.2, 1.3]

(a) Ben en Dawie is beste maats en hulle bly op Mooimeisiesfontein. Hulle lees dikwels mekaar se dagboeke. Bestudeer hulle dagboekinskrywings, en ook die prente van hulle huise.

Bekyk huis (i) en huis (ii). Pas die regte huis by die regte persoon volgens die dagboeke.

- Die twee huise het ooreenkomste en verskille. Maak ‘n lys daarvan.
- Hoe vergelyk hierdie huise met die huise in jou omgewing?
- Hoekom is ‘n mens se huis so belangrik?
- Teken ‘n mooi prent van jou huis.

Die beste manier om geboue soos dié huise te beoordeel, is om sekere vrae oor hulle te vra en dan die antwoorde neer te skryf. So sal jy meer uitvind oor geboue – en die ooreenkomste en verskille

tussen hulle raaksien! Al wat jy nodig het, is gesonde verstand, pen en papier!

(b) GEBRUIK NOU DIE VOLGENDE VRAE OM MEER UIT TE VIND OOR DIE GESKIEDENIS VAN JUL HUIS.

Aktiwiteit 4

Verslaggewing oor hoe om inligting uit bronne te bekom [LU 1.1, 1.2, 1.3]

Skryf 'n kort verslaggie oor die geskiedenis van jou dorp/stad of skool of huis. Jy is welkom om prente, foto's of ander bronne in te sluit.

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om aardrykskundige en omgewingsbegrippe en -prosesse te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

1.1 werk met bronne: inligting aanteken en verwerk uit ‘n verskeidenheid van bronne;

- vrae beantwoord: inligting uit bronne gebruik om vrae te beantwoord;
- antwoorde kommunikeer uit bronne: kennis en begrip kommunikeer op verskillende maniere.

Mense in ons distrik wat ander mense help

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

Module 2

MENSE IN ONS DISTRIK WAT ANDER MENSE HELP

In hierdie eenheid gaan jy geleentheid kry om jou speur- of ondersoekvaardighede verder te verbeter!

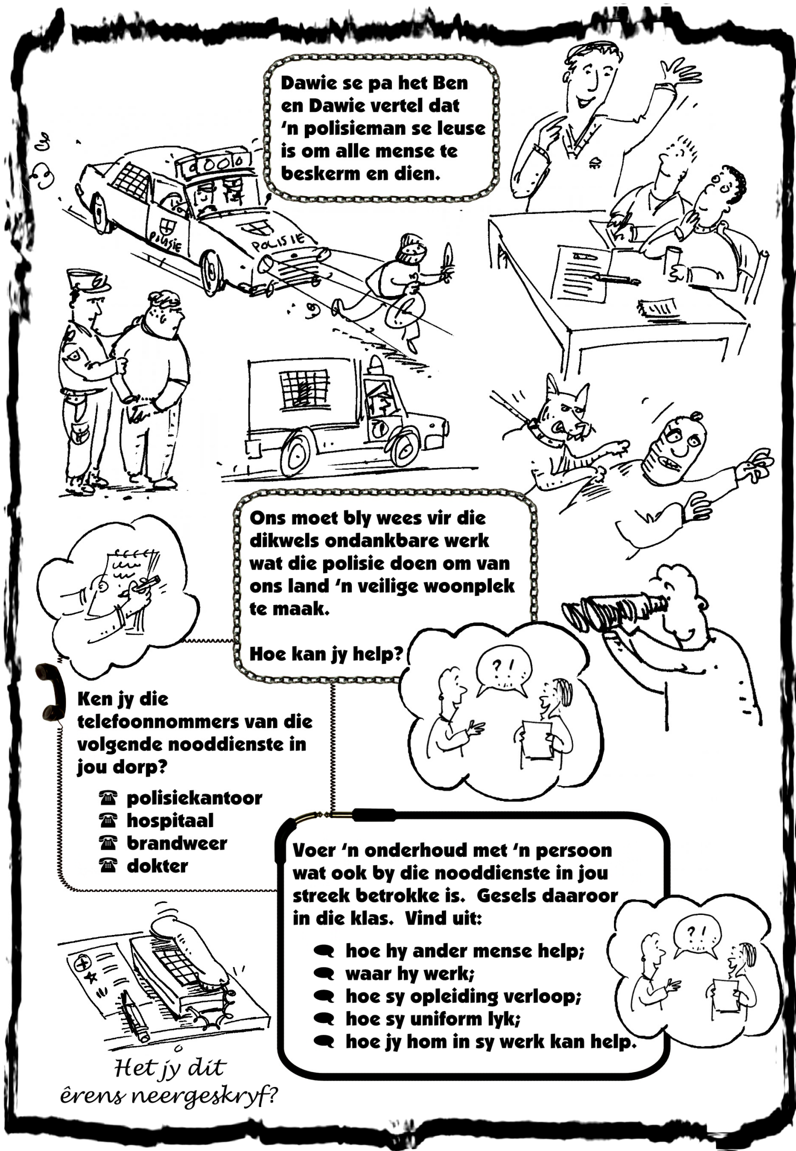
Aktiwiteit 1

Om die nooddienste te ondersoek [LU 1.1, 1.2]

Gisteraand het Ben en Dawie lekker met Dawie se pa oor sy werk in die polisie gesels.

HIER IS 'N PAAR INTERESSANTE DINGE WAT JY SOLANK KAN ONDERSOEK.

Aktiwiteit 2

Om die onopgeloste saak te ondersoek [LU 1.1,

1.2, 1.3]

Na 'n lang gesoebat het Dawie se pa ingewillig om vir Ben en Dawie beeldende en skriftelike bronne (dokumente) te gee van 'n onopgeloste saak in Mooimeisiesfontein. Aangesien jy 'n geskiedenis-speurder is, kan jy dalk die saak oplos . . .

Meneer Peter Jordaan het vanoggend om 08:00 vir sersant Hendrikse by die aanklagkantoor gebel en aan hom gesê dat hy sy vrou bewusteloos op die kombuisvloer aangetref het. Hy vermoed dat sy nog kos uit die oond wou gaan haal en toe in 'n plas water gegly het. Hy kon haar nie beweeg nie en daarom het hy 'n kombers oor haar gegooi en die polisie gebel.

POLISIEVERSLAG

Onopgeloste sterfgeval: Hester Jordaan
Verklaring deur getuie:
Besonderhede: Peter Jordaan (Mnr)
Ouderdom: 32
Woonadres: Olyfstraat 6
Mooimeisiesfontein
Telefoonnommer: Tuis: 532 140
Werk: 534 324
Beroep: Landdros
Datum: 31 Januarie
Verdagtes: Peter Jordaan (Mnr)

Toe die polisie daar aankom, het hulle Hester Jordaan klaar dood aangetref. Daar was 'n blou kol agter haar kop. Niemand is in hegtenis geneem nie.

(a) Gaan soos 'n ware historikus te werk en los die saak op. Jul kan in groepe werk.

- **Bekom inligting deur eers al die feite in te samel (vra vrae, raadpleeg bronne)**
- **Gebruik die inligting – dink goed oor al die feite na.**
- **Doen verslag oor die saak.**

VOORSPOED!

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

1.1 werk met bronne: inligting aanteken en verwerk uit ‘n verskeidenheid van bronne;

1.2 vrae beantwoord: inligting uit bronne gebruik om vrae te beantwoord;

1.3 antwoorde kommunikeer uit bronne: kennis en begrip kommunikeer op verskillende maniere.

Dis tyd om my omgewing beter te verstaan

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

Module 3

DIS TYD OM MY OMGEWING BETER TE VERSTAAN

Tyd is waarskynlik die belangrikste begrip in Geskiedenis. As jy goeie begrip van tyd het, verstaan jy die verlede van jou omgewing soveel beter. Die volgende aktiwiteit gaan jou hiermee help!

SNUFFELTAKIES

Aktiwiteit 1

Om oorsake en gevolge te verskaf [LU 2.3]

a) Lees nou die volgende instruksies uit Linda Gouws se briefie oor hoe om vir jouself ‘n kussing te maak.

- Kan jy agterkom watter stap sy per ongeluk uitgelaat het?
- Wat sal die gevolg daarvan wees?

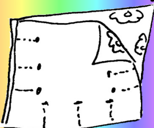

MET GARE EN AL

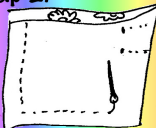

Skrywer: Linda Gouws

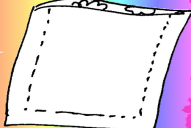
Stap 1.

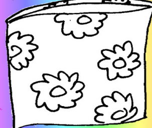
Stap 2.

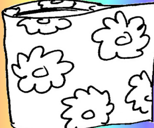
Stap 3.

Stap 4.

Stap 5.

1. Steek die twee stukke materiaal aan mekaar vas.
2. Werk nou drie van die sye aan mekaar vas.
3. Laat die vierde sy eers oop.
4. Trek die materiaal deur die oop kant sodat die regte kant buitentoe wys.
5. Nou kan jy die oop kant toewerk en die kussing is klaar!

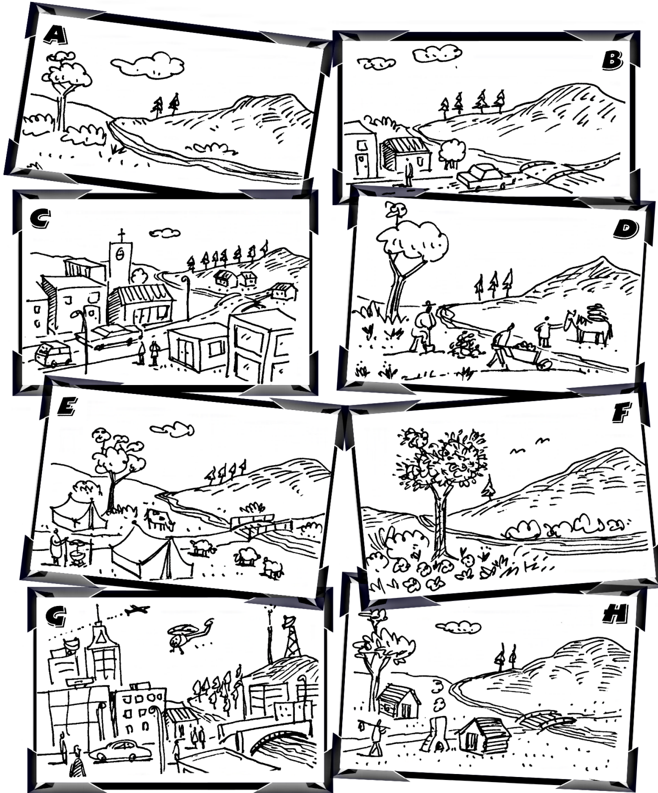
(b) Hou ‘n klasgesprek oor die oorsake waarom sekere mense in jul omgewing gelukkig/ongelukkig is. Watter gevolge het dit in die gemeenskap?

Aktiwiteit 2

Om tussen verskillende tydperke te onderskei [LU 2.3]

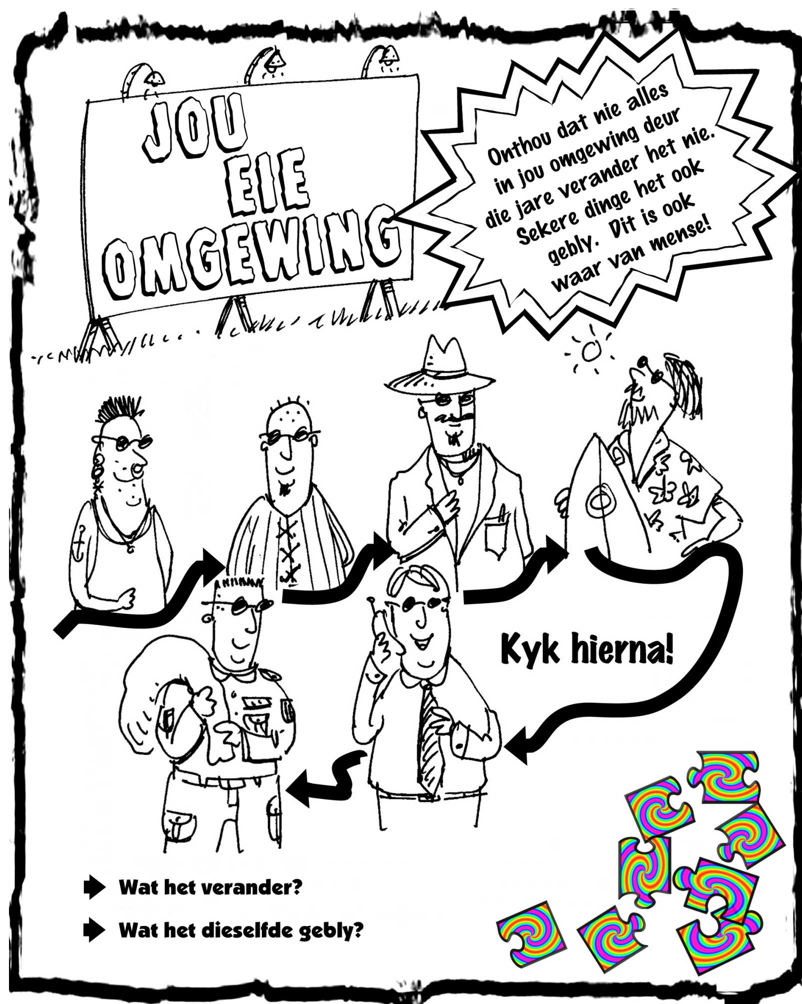
Ouma Sophia teken graag. Sy het deur die jare ‘n reeks prente geteken van hoe Mooimeisiesfontein ontwikkel het.

- Rangskik eers haar prente in die regte volgorde.
- Van watter stadium van ontwikkeling sou jy die meeste en die minste gehou het? Waarom?

Aktiwiteit 3

Om tyd te verstaan [LU 2.2]

Assessering

LEERUITKOMS 2: GESKIEDKUNDIGE

KENNIS EN BEGRIP

Die leerder is in staat om geskiedkundige kennis en begrip te toon.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

2.2 oorsaak en gevolg: redes verskaf of verduidelik vir die optrede van persone in die verlede binne ‘n gegewe konteks;

- ooreenkomste en verskille: ooreenkomste en verskille tussen die verlede en hede identifiseer oor hoe dinge gedoen is binne ‘n bepaalde konteks.

Memorandum

- Moet nog opgestop word.
- d, f, a, e, h, b, c, g

(Daar is ook ander moontlikhede!)

Mense in ons omgewing wat belangrik geword het

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

Module 4

MENSE IN ONS OMGEWING WAT BELANGRIK GEWORD HET

Grafstene en monumente kan vir ons waardevolle

inligting gee oor belangrike mense in ons omgewing. Ons gaan na ‘n grafsteen naby Port-Elizabeth kyk om meer oor ‘n bekende meisie te wete te kom. Daarna gaan jy jou eie navorsingsverslag skryf.

(a) Lees meegaande verhaal oor Nongqawuse en hou dan ‘n klasgesprek oor die vrae wat volg:

NONGQAWUSE

Een van die bekendste grafte in ons land is op die plaas Glen Shaw, naby Alexandria noord-oos van Port Elizabeth. Dit is die graf van 'n sestienjarige meisie, Nongqawuse, wat baie bekend onder haar volk was.

GRAFSKRIF VAN NONGQAWUSE
DIE XHOSA WAAR-SEGSTER WAT IN HIERDIE GEBIED GEWOON HET NA DIE UITWISSING VAN DIE VEE IN 1858 TOT HAAR DOOD IN 1898

(vertaling)

Teen 1856 het die Xhosas al heelwat van hulle grond aan die Kaapkolonie afgestaan. Om hulle verder te knou, breek daar toe 'n vreeslike longsiekte onder die vee en 'n insekplaag in die graan uit.

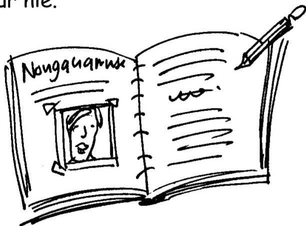
Toe Nongqawuse eendag by 'n rivier kom, het sy stemme uit die riete met haar hoor praat. Die stemme het gesê hulle moes al hulle vee doodmaak en hulle graan vernietig. As hulle dit doen, sal daar op 'n sekere dag twee rooi sonne in die hemel verskyn. Dan sal alles donker word en 'n groot storm sal uitbreek. Al hulle vyande sal in die see verdwyn. Almal wat dood is, sal weer lewe – en hulle sal vee en graan in oorvloed hê!

Die meeste mense het haar geglo en al hulle vee en graan vernietig. Toe die beloofde dag kom, het niks gebeur nie. Duisende van haar mense het weens hongersnood en armoede gesterf.

Tog leef haar naam vandag nog voort in 'n bekende volksgesegde: "Uthetha njengo Nongqawuse." Dit beteken "Jy praat oor dinge wat nie gaan gebeur nie."

In watter jaar het die tragiese gebeurtenis plaasgevind? ....

Onder watter volk het Nongqawuse gewerk?

....

Watter werk het sy gedoen?
....

Hoekom dink jy het die mense haar storie so maklik geglo? ....

....

Was dit ‘n “onmoontlike droom”?
....

....

In watter jaar is sy oorlede?
....

Wat sou jy op haar grafsteen geskryf het?
....

....

Hoekom word grafstene op grafte gesit?

....

Waarvoor staan R.I.V. op party grafte?

....

Aktiwiteit 1

Om ‘n verslag te skryf (graf) [LU 1.3]

Gaan soek na ‘n grafsteen van ‘n bekende persoon wat in jou omgewing begrawe is. Kry soveel inligting soos moontlik oor hom of haar in die hande.

Sluit in:

- sy of haar agtergrond
- faktore wat sy of haar lewens beïnvloed het
- sy of haar prestasies
- die resultate van sy of haar werk.

Skryf ‘n kort verslaggie oor hierdie persoon se lewe.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

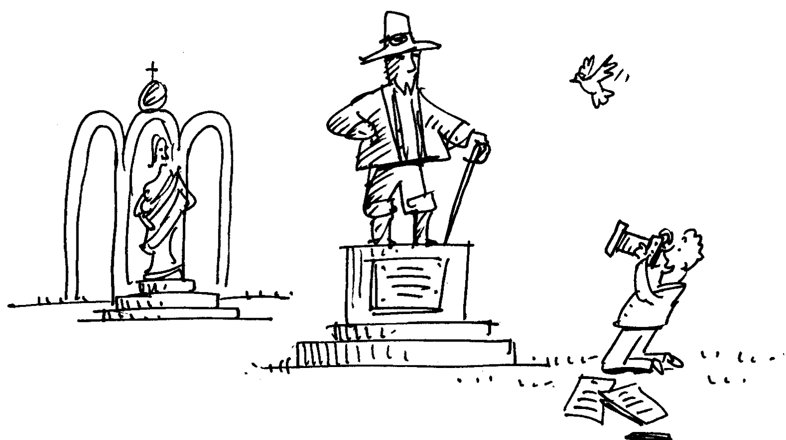
....

....

....

Aktiwiteit 2

Om ‘n verslag te skryf (monument) [LU 1.3]

Soek 'n monument in of naby jou dorp. Antwoord die volgende vrae oor die monument.

- Tot wie se nagedagtenis is dit gebou?
- Wanneer is dit gebou?
- As daar 'n gedenkplaat is, wat staan daarop?
- Hoekom is monumente vir mense belangrik?

Probeer soveel as moontlik uitvind oor sy/haar lewe sodat jy 'n liedjie daaroor kan maak.

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

1.3 antwoorde kommunikeer uit bronne: kennis en begrip kommunikeer op verskillende maniere.

Memorandum

1. 1858
2. Xhosas
3. Waarsegster
4. Gehoorsaam aan voorvadergeeste, ter wille van voorspoed
5. 1898
6. Rus in vrede

Wie is jy?

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

Module 5

WIE IS JY?

Jy is beslis die belangrikste persoon in dié module. Daarom gaan jy begin deur meer oor jouself uit te

vind. Ons gaan veral met mondelinge bronne werk. Die volgende w-vrae gaan jou help om inligting oor die verlede te bekom.

Mense (Wie?) Plek (Waar?)

Tyd (Wanneer?) Gebeurtenis (Wat?)

Oorsake (Waarom?) Gevolge (Waartoe?)

Aktiwiteit 1

Hoe om deur vrae inligting te bekom [LU 1.1]

Kom ons doen eers ‘n kort oefening oor hoe dié w-vrae werk.

(a) Bestudeer meegaande uittreksel oor ‘n bekende Suid-Afrikaner, Albert Luthuli, en beantwoord daarna die w-vrae wat volg.

ALBERT LUTHULI EN VREDE

Skrywer: Zina S'bunzi

Albert Luthuli het vanaf 1898 tot 1967 in Suid-Afrika gebly. Hy was 'n Zoeloe-opperhoof wat ook die ANC gelei het totdat die regering dit in 1960 verban het. Hyself is in 1959 uit die land verban. Albert Luthuli het in 1960 die Nobelprys vir vrede gewen.

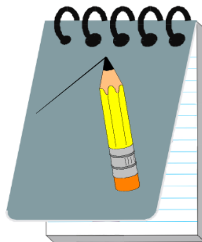
- Oor wie gaan die artikel?
- Wat het hy gedoen?
- Waar het hy dit gedoen?
- Wanneer het hy dit gedoen?
- Waarom het hy dit gedoen?
- Waartoe het sy optrede gelei?
- Watter vrae kan jy nog vra?

(b) Bekom nog 'n bron met meer volledige inligting.

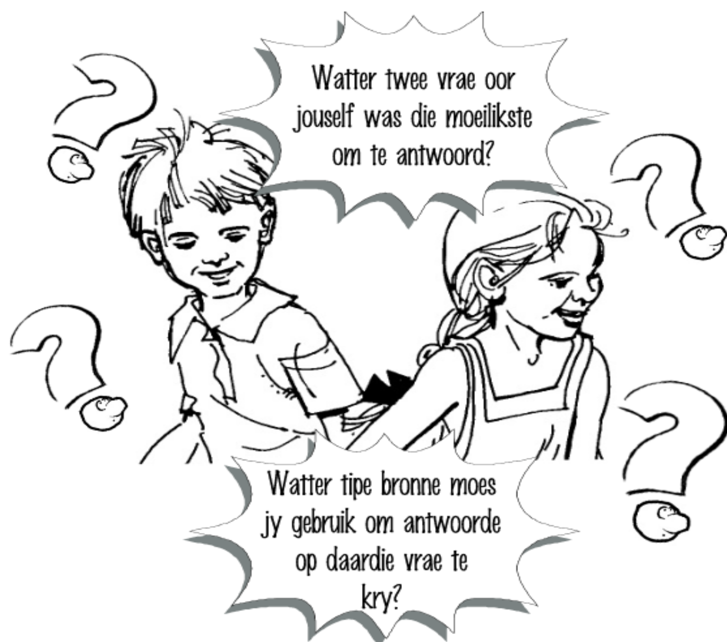
Aktiwiteit 2

Om inligting oor jouself te bekom en vra te vrae oor jouself [LU 1.1]

(a) Bekom inligting oor jouself met behulp van meegaande vrae.

- **Waar** (plek) is jy gebore?
- **Wie** (mense) is jou beste maat? Hoekom?
- **Wat** wil jy graag eendag word?
- **Waarom** (oorsaak) bly jul hier?
- **Waartoe** (gevolge) lei die ontwikkeling in jul omgewing?
- **Wanneer** (tyd) is jou ouer(s) gebore?

Dink ook jou eie drie vrae uit.

(b)Skryf 'n kort verslaggie oor jouself, waarby jy prente of foto's kan invoeg.

In die volgende leereenheid gaan ons met geskrewe bronne oor jou familie en gesin werk.

Noudat jy weet hoe om inligting in te samel, moet jy leer hoe om dit behoorlik te gebruik - met ander woorde, op te teken. Die volgende leereenhede gaan jou help om die inligting DUIDELIK en LOGIES op te teken.

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

- werk met bronne: inligting aanteken en verwerk uit ‘n verskeidenheid van bronne.

Memorandum

(verskeie moontlikhede)

(a)

- Albert Luthuli (1898 – 1967)
- Wen Nobelprys vir Vrede (1960); ANC-leier (1952 – 1960)
- Suid-Afrika, buiteland (vanaf 1959)

- Verset teen apartheid
- Uit land verban

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

Module 6

JOU FAMILIE EN GESIN

Jy is lief vir Geskiedenis, want dit gaan oor

mense in die verlede. Alle mense, jy en jou ouers ook, het hulle eie familiegeskiedenis.

Jy behoort aan ‘n familie wat vir jou baie belangrik is.

- Wat is ‘n familie?
- Gesels met ‘n maat oor jou gedagtes.

Ons gaan eers twee oefeninge doen oor hoe om bronne oor/vir familie-geskiedenis te gebruik. Die volgende gaan jou help om familiebronne te verstaan:

- Ken al die aanspreekvorme van die verskillende lede van ‘n familie.
- Die simbool = beteken getroud.
- Hierdie lyne wys die kinders van ‘n getroude paar.

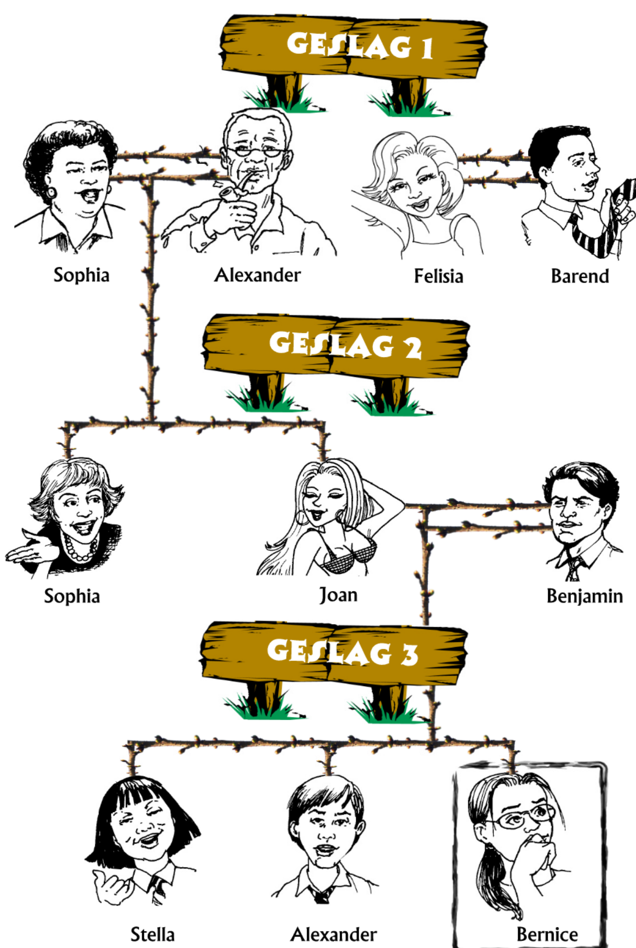
Aktiwiteit 1

Hoe om bronne oor familiegeskiedenis te gebruik [LU 1.2]

Bestudeer Bernice se familie-stamboom. Beantwoord die volgende vrae oor haar familie:

Wat is:

- haar broer se naam?
- haar ouers se name?
- haar tannie se naam?
- haar suster se naam?
- haar grootouers se name?

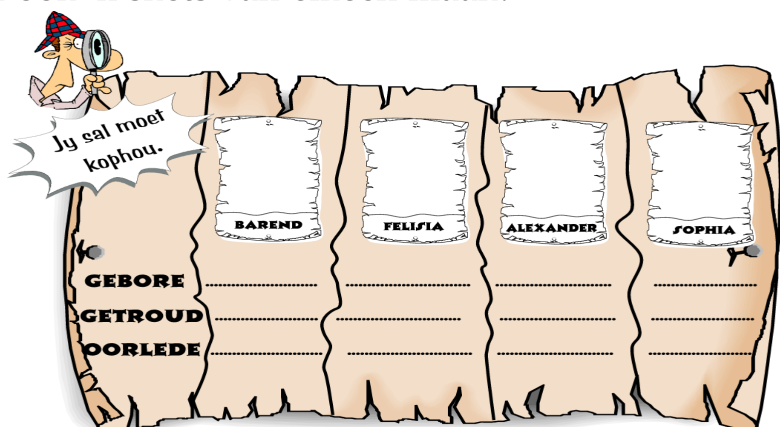

Aktiwiteit 2

Om 'n gesin se geskiedenis met behulp van leidrade te bepaal [LU 1.2]

Hier is vier lede van die Jantjies-gesin, twee broers en twee susters, met wie julle lankal huisvriende is.

Probeer die Jantjies-familie se geskiedenis vasstel met behulp van sekere leidrade. Trek die tabel hieronder in jou skryfboek en gebruik die leidrade wat volg om die ontbrekende datums in te vul. Jy kan ook 'n skets van elkeen maak!

LEIDRADE VIR JOU

- Alexander is in 1898 gebore.

- Sophia is 5 jaar na Alexander gebore.

- Barend is 6 jaar na Sophia gebore.

- Felisia is 7 jaar voor Barend gebore.

- Felisia is 30 jaar na Sophia se geboorte getroud.
- Alexander is 10 jaar na Felisia se troue oorlede.
- Barend is 38 jaar na Felisia se geboorte getroud.
- Sophia was 19 jaar getroud voordat Barend getroud is.
- Alexander is 1 jaar na Sophia getroud.
- Felisia is oorlede 40 jaar nadat Barend getroud is.
- Sophia is 1 jaar voor Felisia oorlede.
- Barend is dieselfde jaar as Alexander oorlede.

Hier volg nou twee oefeninge oor hoe om die verhaal van jou familiegeskiedenis te vertel.

Aktiwiteit 3

Hoe om die verhaal van jou familiegeskiedenis met behulp van bronne te vertel [LU 1.3]

(a)Versamel jou eie familie se name en kyk of jy, met behulp van bronne, jul eie familieboom kan saamstel!

(b) Voltooi die volgende onderhoud met een van jou familielede wat 'n besondere interessante werk het!

a) Naam.

b) Werk.

c) Werkplek.

d) Wat doen u in u werk?

e) Hoe lyk u werkure?

f) Hoekom het u die werk gekry waarvan u baie hou?

g) Noem twee dinge in u werk waarvan u baie hou.

h) Noem twee dinge waarvan u glad nie hou nie.

i) Waarom is werkgeleenthede so skaars?

(c) Om mee af te sluit, kan jul 'n lekker groepgesprek oor jul gesin hou! Dink oor hoe die gesinslede mekaar help en gesels met 'n maat oor jou gedagtes.

Sê hoe jou GESIN jou lewe beïnvloed.

In die volgende leereenheid gaan jy inligting oor ander mense uit geskrewe bronne bekom.

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

1.2 vrae beantwoord: inligting uit bronne gebruik om vrae te beantwoord;

1.3 antwoorde kommunikeer uit bronne: kennis en begrip kommunikeer op verskillende maniere.

Memorandum

(a)

- Alexander
- Joan en Benjamin
- Sophia
- Stella
- Sophia en Alexander

(b)

	Barend	Felisia	Alexander	Sophia
Gebore	1909	1902	1898	1903
Getroud	1940	1933	1922	1921
Oorlede	1943	1980	1943	1979

Leer ken ander mense

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

LEER KEN ANDER MENSE

Module 7

Aktiwiteit 1

Om inligting uit geskrewe bronne te bekom [LU 1.2]

HIER VOLG TIEN GESKREWE DOKUMENTE OOR DIE LEWE VAN 'N SOKKERSTER VAN DURBAN, **J**OE **G**REEN.

- Jy sal agterkom dat sekere dokumente oor hom meer bruikbaar is as ander.
- Daarom is dit nodig om die verskillende bronne met mekaar te vergelyk.
- Vra vir jou onderwyser(es) as jy iets nie verstaan nie of dalk nog meer wil weet.

SNUFFELTAKIE

(a) **Gebruik al die inligting in die volgende dokumente om 'n mondelinge verhaal oor Joe Green se lewe te vertel. Skryf daarna 'n kort verhaaltjie oor sy lewe.**

Opdrag!

EKSTRA!!! Durban Gazette 1 Julie 1993

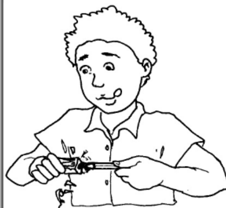
Die lewe van Joe Green

Skrywer: Thys Nel

STAKING IN 'N HOTEL IN DURBAN

'n Groep werkers is al twee dae lank met 'n sitstaking in die plaaslike Beach Club Hotel besig. Hulle staak weens onvoldoende lone. Twee werkers, J. Green en M. Afrika, is tydelik in hegtenis geneem vir ondervraging nadat hulle ander werkers geïntimideer het.

Bron A

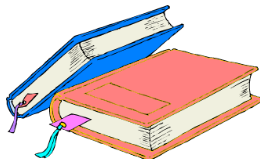

EKSTRA!!! Durban Gazette 3 Februarie 1993

ROWERS VLUG MET R1 000

Drie vermeende rowers het laat gisteraand 'n bejaarde egpaar by 'n kitsbank in Langstraat van R1 000 beroof. Hulle het daarna in 'n ou wit stasiewa weggejaag. Die polisie is op soek na J. Green wat deur een van die omstanders op die terrein uitgeken is.

Bron B

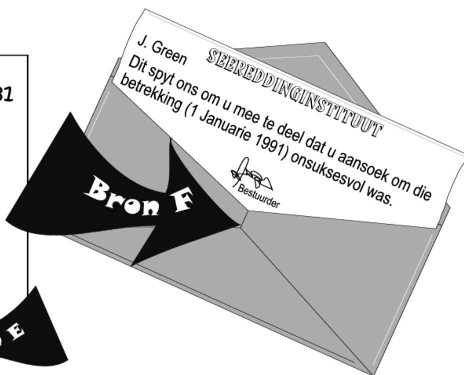

bl. 12
13 Junie 1991
Ek is nou al drie maande in die ou tronk. Die lewe is omtrent ondraaglik - ek weet nie of ek vir 18 maande sal kan uithou nie. En dit omdat ek nie geld gehad het om vir 'n honger familie te sorg nie. Vergewe my vir wat ek gedoen het.
Bron C

Bron D
Geboortesertifikaat
E 87-1432
Van: Green
Volle name: Joe Peter
Geboortedatum: 20 April 1974
Geboortedistrik: Durban
Geslag: Manlik
Registrateur

20 April 1981
Beste Ma en Pa
Dankie vir die mooi sokkerbal met my verjaarsdag.
Liefde
Joe
Bron E

J. Green
SEEREDDINGINSTITUUT
Dit spyt ons om u mee te deel dat u aansoek om die betrekking (1 Januarie 1991) onsuksesvol was.
Bestuurder
Bron F

SUIDKUS-HOËRSKOOL

Aan: J. Green

Weens jou onlangse betrokkenheid by die klasboikot en die beskadiging van skooleiendom, word jy uit die skool geskors tot verdere kennisgewing.

HOOF

DATUM
12/9/1990

BEACH BOYS CLUB

LID: J. Green

DATUM: 1 Julie 1993

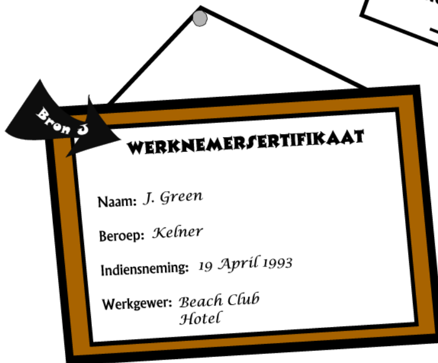
VOORSITTER

LEDEKAART
DURBS WILDLEWE KLUB

LID: J. Green

DATUM: 31 Februarie 1990

LIDNOMMER: S 112

WERKNEMERSERTIFIKAAT

Naam: J. Green

Beroep: Kelner

Indiensneming: 19 April 1993

Werkgewer: Beach Club Hotel

'n Goeie speurder moet bronne kan ondersoek EN ook verstaan. Jy weet nou hoe om historiese ondersoek te doen. In die laaste leereenheid gaan ons julle help hoe om inligting te verstaan nadat dit ondersoek is, om só die WAARHEID te bekom.

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

1.2 vrae beantwoord: inligting uit bronne gebruik om vrae te beantwoord.

Memorandum

Die volgende feite kan gebruik word:

Datum	Gebeurtenis
20-04-74	**Gebore** in Durban.
20-04-81	Ontvang sokkerbal van ouers toe hy **laerskool** toe gaan.
31-02-90	Word lid van Durbs

	Wildlewe Klub in hoërskool.
12-09-90	Word tydelik uit hoërskool geskors na klasboikot en beskadiging van eiendom.
01-01-91	Doen onsuksesvol aansoek vir betrekking by Seereddingsinstituut na hoërskool.
01-04-91	**Gevangenis** toe weens diefstal (tot einde 1992).
03-02-93	Ooggetuie by kitsbank-rooftog in Durban.
19-04-93	Aangestel as kelner by Beach Club Hotel.
01-07-93	Word voorsitter van Beach Boys' Club, Durban.

Adam Small

GESKIEDENIS

Graad 4

GESKIEDENIS BEGIN IN ONS EIE OMGEWING

Module 8

ADAM SMALL

Hier is ‘n kykie in die lewe van Adam Small, een van S.A. se bekendste digters.

Aktiwiteit 1

Hoe om bronne te bestudeer en vas te stel of die inligting feite of menings is [LU 3.2]

Feit: Dit wat jy kan bewys Mening: Iemand se opinie(a) Bestudeer meegaande bronne en besluit dan of die stellings op die volgende bladsy feite of menings is.

Bron 1

So is ek in Afrikaans gebore, op Wellington in die Kaap. As ‘n kind is ek op my ma se arms Robertson toe. Ek het so agt jaar oud grootgeword in die verlatenheid van Goree: ‘n eensame klein buitewyk van Robertson. Want dis soheen waar ons verhuis het, net na my geboorte. My pa, as onderwyser, het “meester” gaan word vir daardie mooi en stowwerige hartseer-kinders en hul ouers . . . die plaasarbeider-mense van Goree se kontrei. Naby waar die Rooibergse wyne vandaan kom, waar die Breërivier deur die Boland loop.

Daar het ek die planeet, en spesifiek ons eie Suid-Afrikaanse aarde en meer spesifiek die rooi-oranje grond van Goree vir die eerste keer lief leer kry. Onder meer deur die taal wat my pa, my eerste en seker die beste onderwyser, my geleer het. Afrikaans.

(Verwerk uit: *Die Burger*, 29 Augustus 1991)

Bron 2

By Goree het my pa my 'n lei en griffel in die hand gegeeen gesê skryfHy't geglo dis werk hy was immers meester registerhouer van die skool en scriba van die kerk. Dit was nagmaaltyd by Goree (ons praat op Engels van communion).You see, it is

going to be Eastertime and Mamma, who had adopted Pappa’s faith, Nederduitse Gereformeerde Sendingkerk . . . well, she has to bake some bread.For the Easter service . . . To thank God.Nagmaal . . . Communion.

Bron 3

Adam Small is op 21 September 1936 op Wellington gebore. Sy eerste nege lewensjare bring hy in Goree deur, ‘n buitewyk van Robertson. Daarna is hy na Heathfield, Kaapstad. Sy laerskoolonderrig was Gereformeerd en sy hoërskoolonderrig Katoliek. In 1954 is hy na die Universiteit van Kaapstad; hy behaal die B.A.-graad in 1956 en B.A.-Honneurs in filosofie in 1957. Hy studeer ‘n paar maande in die buiteland en aanvaar dan ‘n lektoraat aan die universiteit van Fort Hare. Hy word later dosent aan die Universiteit van Wes-Kaap, en is na ‘n onderbreking weer aan dié universiteit verbonde.

(Uit: *Groot Verseboek*)

a) Bron 2 is Adam Small se verslag van sy eie lewe.

....

b) Bron 1 behoort vir ons te sê presies hoe lank hy op Goree gebly het.

....

c) Bron 1 is nader aan die werklikheid as bron 2.

....

d) Bron 3 verskaf egter die ware feite oor Small se lewe.

....

e) Bron 1 sê sy pa was ‘n skoolhoof.

....

f) Bron 3 bewys dat Adam Small in 1936 te Wellington gebore is.

....

Nog ‘n paar kopkrappers vir jou oor feite en menings!

- 321Uit watter bron kan jy aflei dat hy **kerk** toe gegaan het terwyl hy in die hoërskool was? (kleur in)
- Kan jy uit enige bron aflei dat Adam Small verkies het om eerder Afrikaans as Engels te praat? (kleur in)

JANEE

- Watter **feit** uit bron 1 stem met bron 2 **ooreen**? (DINKSKRUM)
- Wat sou iemand wat in **Robertson** belangstel, kon leer uit bron 1? (Gesels eers met jou maat daaroor!)
- 321Watter bron sou jy gebruik as jy vir jou onderwyser meer van Adam Small wou vertel? (kleur in) Waarom?

1. • Wat **bewonder** jy van Adam Small?

3. Ontwerp nou jou eie STROKIESPRENT (6 blokke) waarin jy die belangrikste feite oor sy lewe vertel. Geniet dit! (Gebruik ‘n skoon blad). Onderskei tussen feite en menings.

Assessering

LEERUITKOMS 3: HISTORIESE INTERPRETASIE

Die leerder is in staat om aspekte van geskiedenis te interpreteer.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

- Onderskei tussen feite en menings:

is bekend met die vraag “Hoe weet ons dit?” en ook die antwoorde daarop;

verstaan dat hedendaagse bronne kan verskil van dit wat later geskryf word;

verstaan en maak afleidings van dokumentêre sowel as werklike bronnemateriaal.

Memorandum

(a) Al die stellings is menings. (Leerders sou ‘n saak kon uitmaak dat sekere stellings feite is!)

'n Kort geskiedenis van seevervoer

GESKIEDENIS

Graad 4

HOE VERVOER DIE MENSDOM GEDIEN HET

Module 9

‘N KORT GESKIEDENIS VAN SEEVERVOER

Skepe het reeds voor 1500 vanaf Europa om die suidpunt van Afrika gevaar – onthou Dias en Da Gama.

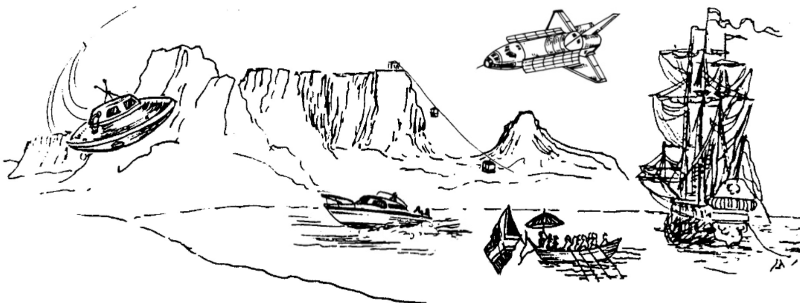
In 1652 het die Nederlanders onder Jan van Riebeeck ‘n verversingspos aan die Kaap gestig. Hulle seilskepe het groot seile gehad om só die wind beter te benut om te kon seil.

Sedert daardie tyd het daar al baie ontwikkelings plaasgevind. Vandag beweeg die meeste groot skepe met behulp van kragtige enjins voort.

Aktiwiteit 1

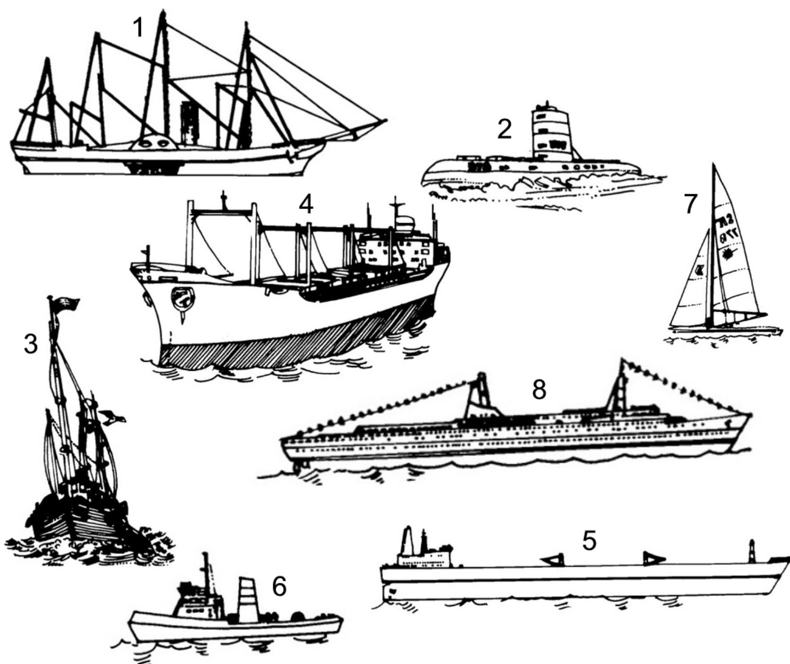
Om die verskille tussen gister en vandag te soek [LU 2.3]

a)Kan jy uitken (merk), watter vyf items nie in die tydperk pas nie?

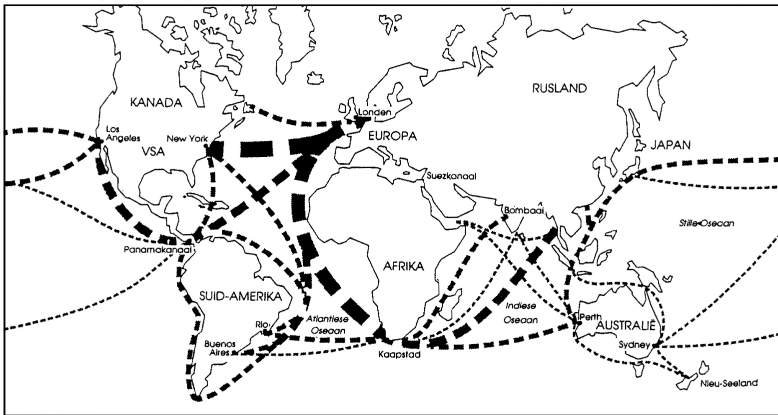

b)Kan jy die volgende skepe uitken?

Stoomboot Visserskuit Passasierskip Vragskip	Sleepboot Seiljag Olietenker

c)Die Kaapse seeroete het al hoe belangriker geword sedert 1652. Waarom?

Oseaanroetes van die wêreld(Die dikte van die lyne stem ooreen met die tonnemaat wat vervoer word.)

d)Lees nou die wonderlike verhaal van 'n beroemde see-avonturier.

- Gebruik 'n atlas en vra jou onderwyser om jou te help om Heyerdahl se reise te volg.
- Skryf 'n kort briefie vir jou maat waarin jy hom of haar van 'n ander beroemde (maar moderne) baanbreker – man of vrou – ten opsigte van seevaart vertel. Wat kan ons vandag by hom / haar leer?

Thor Heyerdahl

Die Noorweegse wetenskaplike en avonturier, Thor Heyerdahl, is gebore op 6 Oktober 1914 in Larvik, Noorweë. Hy het beroemd geword nadat hy en vyf ander bemanningslede 'n suksesvolle seereis

onderneem het op ‘n vlot gemaak van balsahout (‘n ligte, sterk hout), en met die naam *Kon-Tiki*. Hierdie reis het in 1947 plaasgevind. Binne 97 dae het hulle die Atlantiese Oseaan vanaf Peru na Polinesië oorgesteek. Die Polinesiese eilande is noord van Nieu-Seeland en ongeveer 2 000 km ver van Peru. Die vlot is gebou volgens die voorbeeld van die antieke Inkas en vernoem na ‘n Plinesiese god, *Tiki*. Heyerdahl wou bewys dat die bewoners van Polinesië van Peru in Suid-Amerika afkomstig was – en nie vanaf Asië nie. Volgens hom kon hulle sulke groot afstande op see aflê.

Hy het later die verloop van dié suksesvolle reis in sy boek, *Kon-Tiki*, beskryf en meer as 20 miljoen kopieë daarvan is verkoop. Dié epiese avontuur is in 1950 ook verfilm en het ‘n Oscar verower!

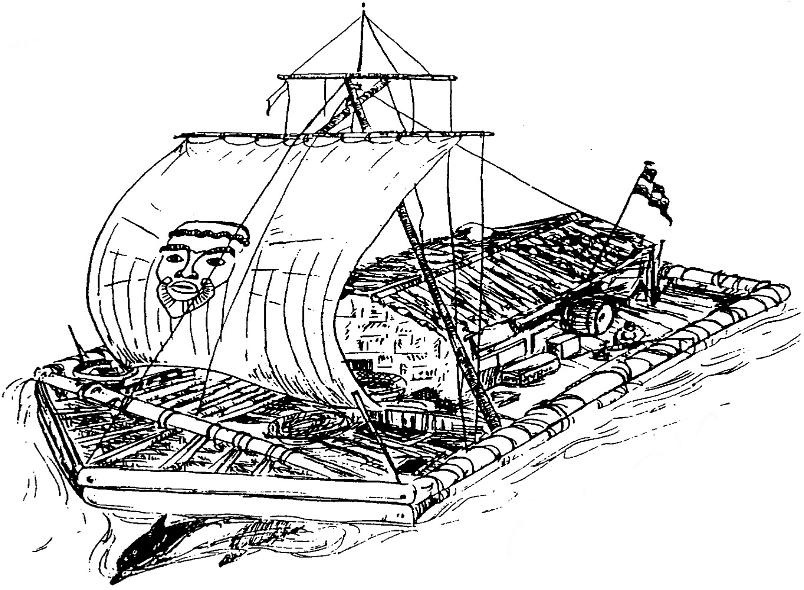
Op 17 Mei 1970 het hy weer groot opspraak verwek toe hy die Atlantiese Oseaan met ‘n bemanning van sewe oorgesteek het, met ‘n boot van 12 m lank en gemaak van papirus. Die naam daarvan was *Ra-2*, en dit is deur Indiane uit die omgewing van die

Titicacameer in Suid-Amerika gebou, waar dié tipe boot gebruik word.

Thor Heyerdahl wou bewys dat die antieke Egiptenare Amerika lank voor Columbus bereik het, en dat hulle dus ‘n groot invloed op die antieke Amerikaanse-Indiaanse beskawing gehad het. Heyerdahl se reis vanaf Marokko in Afrika na die eiland Barbados in die Karibiese See (960 km) het ongeveer 57 dae geduur. Historici het nie veel waarde aan dié reis geheg nie. Heyerdahl en sy bemanning het egter tydens hulle tog monsters geneem van die seewater om só te bewys hoeveel oliebesoedeling daar in die Atlantiese Oseaan plaasvind.

In 1977 tot 1978 het Thor Heyerdahl ‘n boot van riet, die *Tigris*, met behulp van die Suid-Amerikaanse Indiane van die Titicacameer gebou. Hierdie keer het hy daarin geslaag om die afstand in beide rigtings af te lê. Tydens hierdie tog is hy so geskok deur die toenemende besoedeling van die see dat hy sy boot agterna uit protes verbrand het.

In die 1980’s het Thor Heyerdahl al hoe meer betrokke geraak by veldtogte teen besoedeling.

Assessering

LEERUITKOMS 2: GESKIEDKUNDIGE KENNIS EN BEGRIP

Die leerder is in staat om geskiedkundige kennis en begrip te toon.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

- ooreenkomste en verskille: ooreenkomste en verskille tussen die verlede en hede identifiseer oor hoe dinge gedoen is binne ‘n bepaalde konteks.

Memorandum

1. Vlieënde piering, pendeltuig, kabelkar, motorboot, roeiboot met vlag
2. 1, 3, 8, 6, 5, 7, 4 (2 is in duikboot)

c) Sentraal geleë vir ‘n verskeidenheid seeroetes – veral t.o.v. handel

Padvervoer en die vroee ontwikkeling daarvan

GESKIEDENIS

Graad 4

HOE VERVOER DIE MENSDOM GEDIEN HET

Module 10

PADVERVOER EN DIE VROEË ONTWIKKELING DAARVAN

Hierdie module vertel die ongelooflike verhaal van

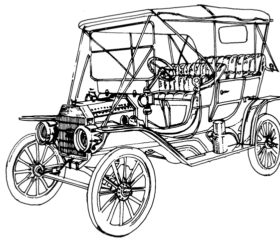
die ontwikkeling van padvervoer in die geskiedenis.

Aktiwiteit 1

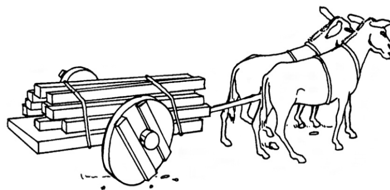
Om kronologie in tyd te verstaan [LU 3.3]

a)Werk in pare en kyk of jy die illustrasies van voertuie deur die eeue in die regte kronologiese volgorde kan rangskik.

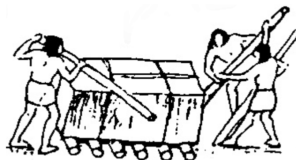
1

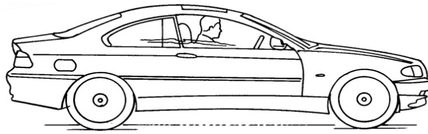
2

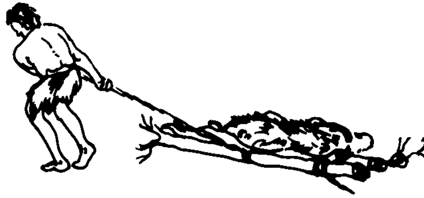
3

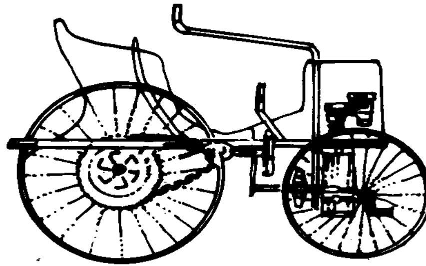
4

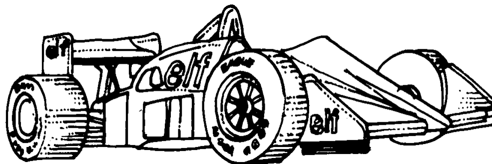
5

b)Watter ooreenkomste en verskille is daar tussen die pragtige Formule Een-renmotor en die eerste motor wat ratte gehad het?

Eerste motor met ratte

Formule Een-renmotor

Ons sal later nog oefeninge oor tyd doen.

Aktiwiteit 2

Om jou bronne te gebruik [LU 1.2]

Baie jare gelede het die San, die Khoina en die swart mense in ons land geleef.

Die San het gestap om water in die hande te kry, plante te soek om te eet en diere om te jag. Daarom het hulle meestal al hulle besittings saamgedra.

Die Khoina en die swart mense het vee aangehou. Partykeer het hulle vee as vervoermiddels gebruik. Hulle het ook met hulle vee handel gedryf.

Ondersoek meegaande sketse en maak aantekeninge vir jul klasgesprek oor hoe hierdie drie groepe bygedra het om vervoer te vergemaklik.

c)1. Benoem die soorte vervoer in prente (a), (b) en (c). Dink aan 'n byskrif vir elke prent.

....

....

....

2. Wat dra of vervoer die mense in elke prent?

....

....

3. Hoe dink jy sou elkeen van hierdie groepe ‘n rivier oorsteek?

....

....

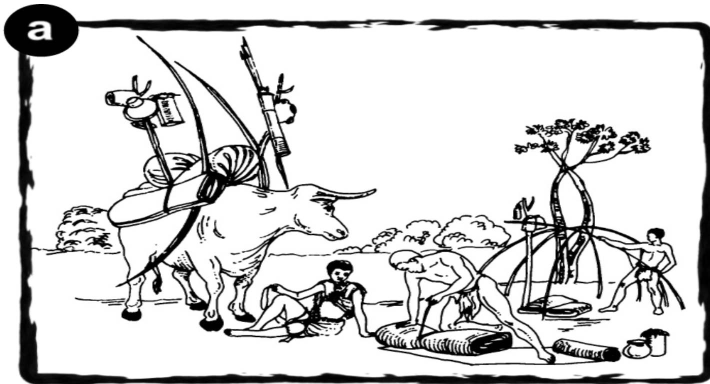
4. Wie kan:

- die meeste goed en ....
- die minste goed op een dag vervoer?.......................................

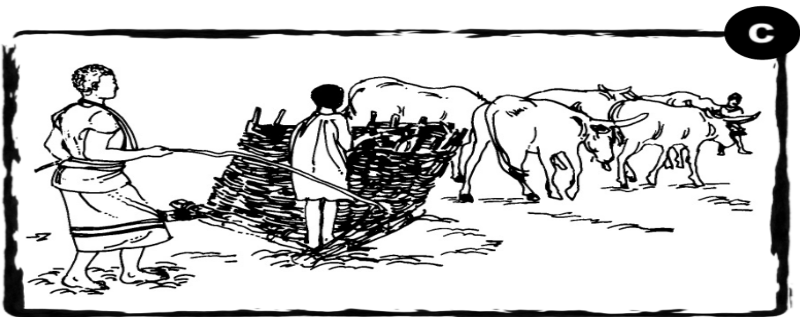
5. Waarvan is die vervoermiddel in prent (c) gemaak?..................................

6. Watter van hierdie soorte vervoer word vandag nog gebruik?......................

....

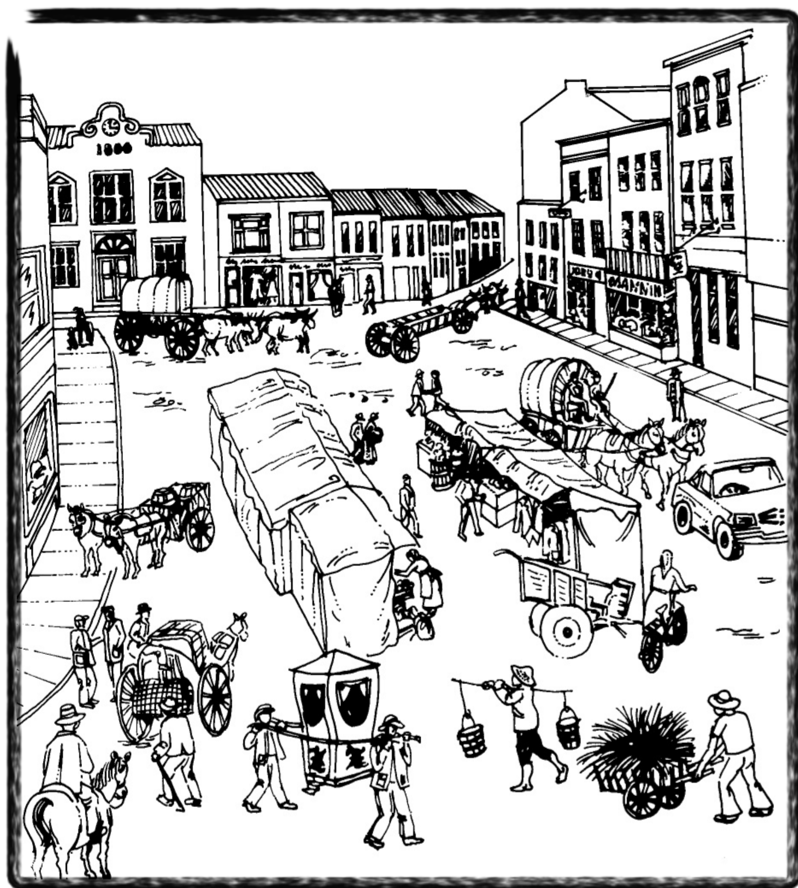

Aktiwiteit 3

Om die verlede te herskep [LU 3.3]

Later het die Nederlanders na ons land toe gekom en heeltemal ander maniere van vervoer saamgebring. In daardie tyd was perde, karre, waens en slawe in die dorpe ‘n algemene gesig. Die veeboere het ook ossewaens gebruik.

d)Ondersoek ouma se skets en groepsverband en beantwoord daarna die vrae wat volg:

Die plein op Mooimeisiesfontein teen die jaar 1800.

1. Watter oorsake en gevolge het die uitvinding van die wiel gehad?
2. Hoeveel soorte vervoer is daar in die prent?
3. Watter soorte vervoer word vandag nog in jou dorp gebruik?
4. Hoekom loop party mense in die prent dan?
5. Hoekom dra die slaaf die goedere aan ‘n paal oor sy skouer?
6. Wat sien jy raak by die draagstoel se venster? Hoekom is dit so ontwerp?
7. Hoe het ons die handkar en kruiwa vir hedendaagse gebruik aangepas? k. . . . .a
8. Waarom is die waens se wiele so groot?
9. Wat is die grootste verskil tussen die twee soorte ossewaens?
10. Kan jy sien hoe Ouma met vandag en die verlede deurmekaar geraak het?
11. Watter soorte vervoer sou jy verkies het om te gebruik?

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

1.2 vrae beantwoord: inligting uit bronne gebruik om vrae te beantwoord.

LEERUITKOMS 3: HISTORIESE INTERPRETASIE

Die leerder is in staat om aspekte van geskiedenis te interpreteer.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

3.3 Rekonstrueer verlede: kan skryf, teken of vertel oor die gevoel i.v.m. historiese verhale wat hulle gehoor het.

Memorandum

1. 5 3 2 1 4

b) Ooreenkomste: ry op wiele

het bestuurder nodig, ens.

Verskille: vaartbelyning, spoed, krag, aandrywing, ens.

c) 1. os/bees stap/dra slee van hout

2. Eie antwoorde

Eie antwoorde

- Meeste: c Minste: b

5. Hout

6. Waarskynlik al drie

d) 1. Oorsake: spoed, gemak

Gevolge: busse, motors, fietse, rolskaatse, ratte, beroepe, paaie, ens.

2. 10 (Ossewa, kapkar, fiets, motor, ryperd, perdekar, draagstoel, draer, koets, stootkar).

3. Eie antwoorde.

1. Eie antwoorde.
2. Beter gebalanseerd as wanneer dit met die hand gedra word.
3. Gordyn – kan oopmaak (meer privaat, veral vir ?)

4. Hedendaagse kruiwa.
5. Vinniger in beweging te kom.
6. Een het tent, ander is oop.
7. Ja, motor en fiets pas nie.
8. Eie antwoorde.

Die ontwikkeling van padvervoer tot vandag

GESKIEDENIS

Graad 4

HOE VERVOER DIE MENSDOM GEDIEN HET

Module 11

DIE ONTWIKKELING VAN PADVERVOER TOT VANDAG

Mettertyd het dit nodig geword om in en om

Mooimeisiesfontein goeie paaie vir die baie karre en waens te bou.

Aktiwiteit 1

Om bronne te gebruik [LU 1.2]

Dis hoe Mooimeisiesfontein se hoofstraat in 1930 gelyk het . . .

a)Ondersoek meegaande skets en beantwoord die volgende vrae oor die prente hierbo:

1. Hoeveel verskillende voertuie sien jy?

....

1. Watter voertuie word nog in jou omgewing gebruik?....................................

....

1. Hoekom was dit makliker vir perde om ‘n trein op ‘n spoor as in die pad te trek?

....

1. Wat het die verskillende voertuie laat beweeg?

....

1. Hoe is paaie destyds gebou?

....

1. Watter maniere is gebruik om berge en riviere oor te steek?

....

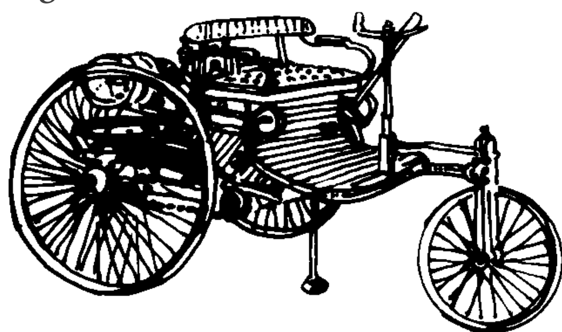
1. Watter toerusting word vandag gebruik om paaie in jou omgewing te bou?

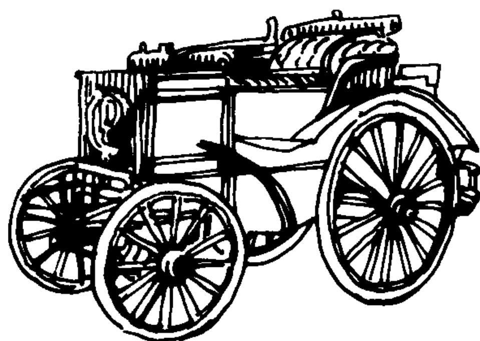
....

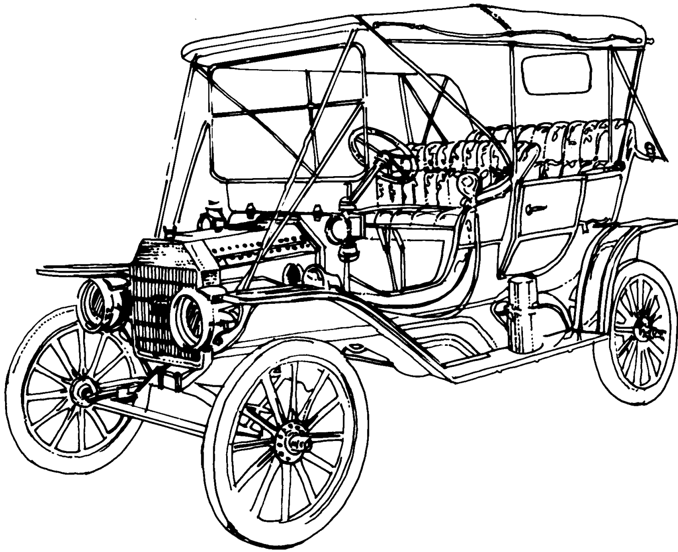
Interessante Feite!

In 1885 het die Duitser, Carl Benz, ‘n motor met ‘n

petrol-enjin gebou. Dit kon ‘n topspoed van omtrent 18 km per uur behaal! Oupa sê die eerste motor het eers in 1897 in ons land aangekom. Toe is motors nie op groot skaal in fabrieke gebou nie. Elkeen is spesiaal vir ‘n ryk persoon gebou. Mettertyd is goedkoper motors, soos oupa se Model T-Ford, egter in fabrieke gebou.

Aktiwiteit 2

Om tussen verskillende tydperke [LU 2.3]

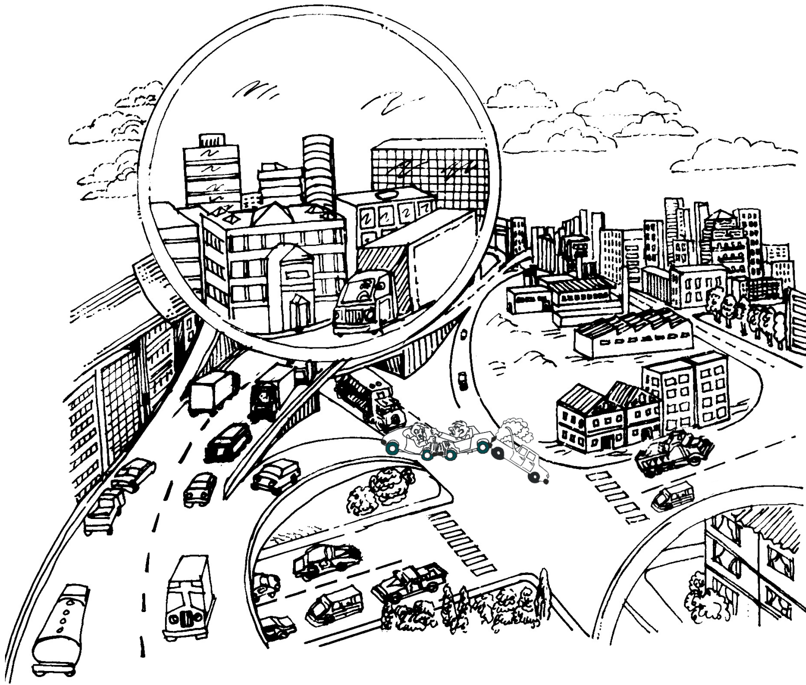
a)Bestudeer meegaande skets. Gesels nou met mekaar hoe vervoer daagliks ontwikkel.

Hoekom is die motor so 'n gerieflike vervoermiddel?

Hoekom sal dit beter wees as meer mense met busse werk toe gaan?

Paaie word deesdae al hoe meer van t . . . .. r of b . . . . .n gebou.

Wat noem ons goeie paaie wat tussen groot stede gebou word (n . . . . . . e paaie)?

Mooimeisiesfontein vandag

b)Klasuitstappie vir julle!

- Vra jou onderwyser om julle na ‘n besige pad of straat te vat sodat julle ‘n verkeerstelling kan doen. Soos jy reeds weet, verskil vervoer tydens verskillende tydperke. Stel nou vas of dit op verskillende tye van die dag ook verskil.
- Trek ‘n tabel in jou skryfboek en vul dan die nodige inligting in.

- Werk 'n uur lank in pare. Tel die voertuie wat in al twee rigtings verby 'n sekere punt beweeg.

Rapporteer in die klas oor die volgende:

- Gedurende watter tyd ry die meeste mense werk toe en terug?

- Ons noem sulke verkeer s . . . . . sverkeer.

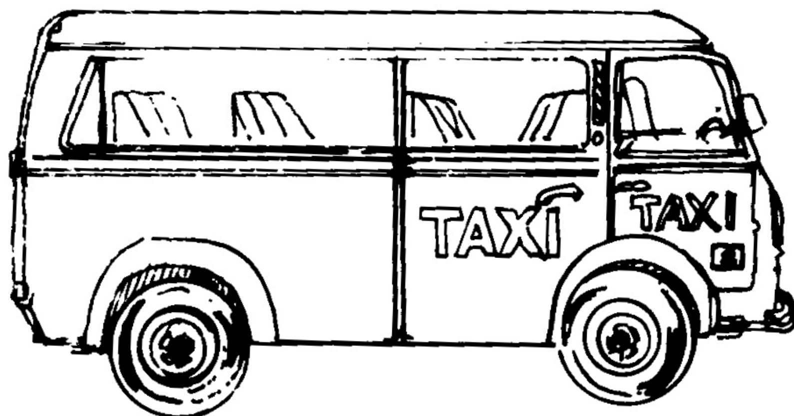
- Watter soort voertuie word die meeste gebruik op die verskillende tye. Waarom?

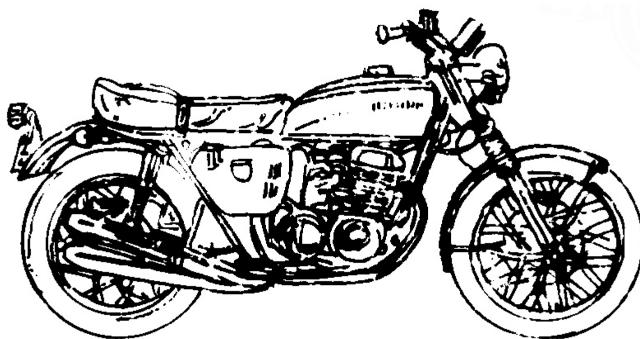
VERKEERSTELLING IN MOOIMEISIES-FONTEIN SE HOOFSTRAAT (VRYDAG)

TYD	MOTORS	BUSSE	VRAG-MOTORS	FIETSE	MINI-BUSSE
07:00 tot 08:00	𝍸 𝍸 𝍸 𝍸 20	𝍸 III 8	IIII 4	𝍸 𝍸 IIII 14	𝍸 IIII 9
09:00 tot 10:00	𝍸 𝍸 IIII 13	IIII 4	𝍸 𝍸 I 11	𝍸 6	𝍸 III 8

c)Debat!

- Watter een, motorfietse of minibusse, word meer in spitstyd gebruik?

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

1.2 vrae beantwoord: inligting uit bronne gebruik om vrae te beantwoord.

LEERUITKOMS 2: GESKIEDKUNDIGE

KENNIS EN BEGRIP

Die leerder is in staat om geskiedkundige kennis en begrip te toon.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

- ooreenkomste en verskille: ooreenkomste en verskille tussen die verlede en hede identifiseer oor hoe dinge gedoen is binne ‘n bepaalde konteks.

Memorandum

a). (1) 5

1. Eie antwoorde
2. Spoorlyn was veel meer glad en gelyk as destydse paaie.

1. Laat leerders eie antwoorde gee. Die trem loop op ysterspore – getrek deur perde. (SA se eerste trem is in 1863 in gebruik geneem tussen Kaapstad en Groenpunt. Vrouens het binne-in gesit en mans bo-op.)

Fietse het in die laat 1800’s in SA gewild geraak – sonder vere, buitebande, ratte.

1. In die 1600’s en 1700’s was paaie in SA net wielspore – en ook geen brûe nie. Mense het gestap, op perde gery of ossewaens gebruik. Teen 1820 was die hoofroete in SA tussen Kaapstad en Grahamstad ná die koms van die Setlaars. Gevangenes is dikwels gebruik om paaie te bou. Lees die verhaal van Andrew Bain, SA se mees bekende vroeëre padbouer.
2. Laat leerders self antwoorde uitdink.

1. Sedert 1935 kry baie gruispaaie ‘n oppervlak van teer of sement. Dit is veronderstel om ongeveer 20 jaar te hou.
2. Teer of baksteen, nasionale paaie

b) Spitsverkeer

GESKIEDENIS

Graad 4

HOE VERVOER DIE MENSDOM GEDIEN HET

Module 12

DIE VERHAAL VAN DIE RUIMTEWEDLOOP

Sedert die mens die eerste keer oor oseane en

vastelande beweeg het, is pogings aangewend om die sterre en planete te bereik. Eers was hierdie pogings meestal kompetisies tussen verskillende individue. Later het hulle ruimte-ekspedisies geword, aangepak deur spanne van verskillende lande.

In hierdie leereenheid gaan ons weer in pare oefeninge doen sodat jy tyd beter kan verstaan.

Die bekende Franse skrywer, Jules Verne, was 'n man met 'n besondere verbeelding en insig. Hy het reeds in 1856 sy nou beroemde boek geskryf*, 'n Reis na die Maan en terug*.

Lees hierdie uittreksel uit sy verstommende verhaal.

Jules Verne

Aktiwiteit 1

Om tyd te verstaan [LU 2.1]

a)Lees meegaande verhaal, en paar dan die volgende sketse saam met ‘n maat met hulle regte byskrifte af.

Na die Amerikaanse Burgeroorlog het ‘n groep artillerie-offisiere die Kanonklub gestig. Hulle plan was om ‘n vuurpyl te lanseer wat die maan sou bereik! Veertig lande het geld vir hierdie projek geskenk. Die kanon wat die vuurpyl sou lanseer het 68 000 ton geweeg. Die projektiel, *Colombiad* gedoop, was so groot soos ‘n treinwa. ‘n Gat is gegrawe om die kanon te monteer. *(Die lansering sou plaasvind naby die dorp Tampa, nie ver van die huidige Kaap Kennedy af nie.)*

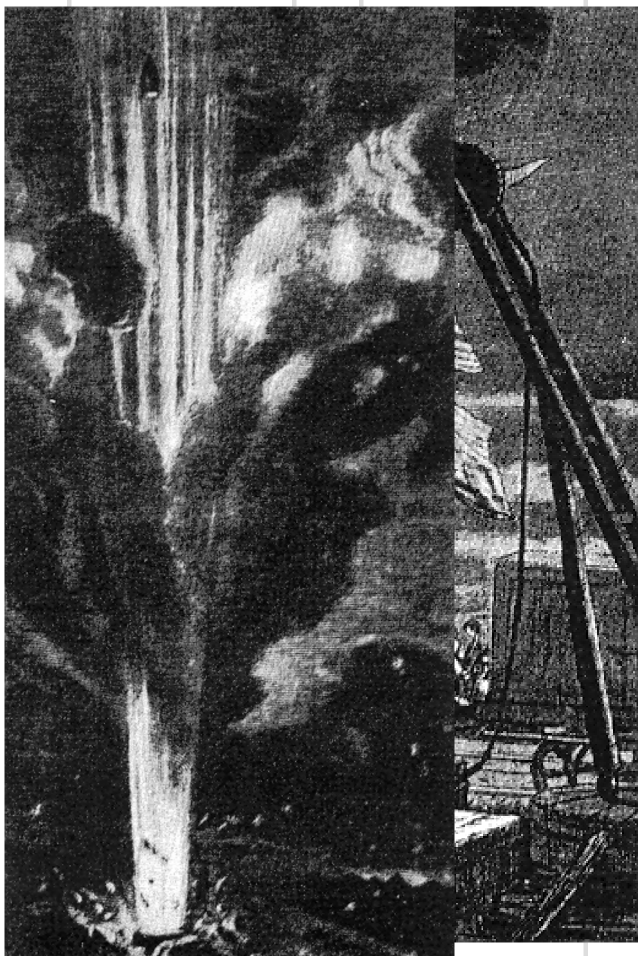
Die drie ruimtevaarders se ruimtepakke het bestaan uit ‘n keil, baadjie en broek. Twee honde, Diana en Satellite, sou hulle vergesel, want hulle sou almal gewone lug inasem. Gas is egter gebruik vir lig en hitte. Maaltye het bestaan uit gebraaide aartappels en ander heerlike geregte.

Toe die massiewe kanon die vuurpyl die lug inskiet, het die ruimtevaarders vir ‘n ruk lank hulle bewussyn verloor. Die toeskouers was vir dae lank daarna doof weens die geweldige geraas. Die *Colombiad* het verskeie kere in ‘n baan rondom die maan gewentel. Weens die koue aan die donkerkant

van die maan, het ys aan die binnekant van die tuig gevorm. Die ruimtemanne het akkurate kaarte van die maan geteken en berig dat daar geen teken van lewe op die maan was nie.

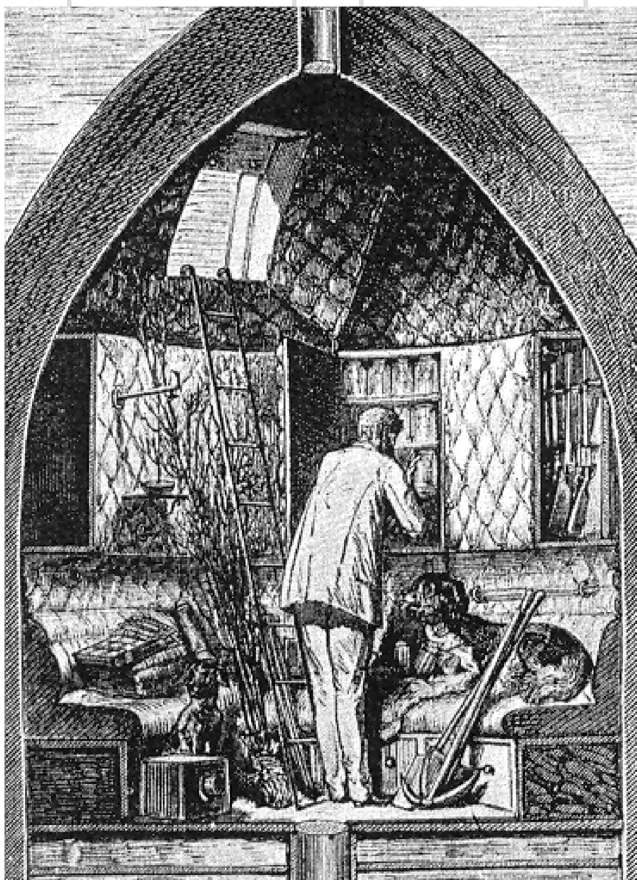
Aan die einde van sy reis het die *Colombiad* in die Stille Oseaan neergeplons, waar 'n Amerikaanse oorlogskip die manne opgepik het. Vir vier dae lank is alle treine van die Amerikaanse spoorweë uit diens onttrek, sodat die beroemde ruimtevaarders met 'n spesiale trein deur die land kon reis. Oral waar hulle gekom het, is hulle soos helde ontvang.

1			2			3		

4

5

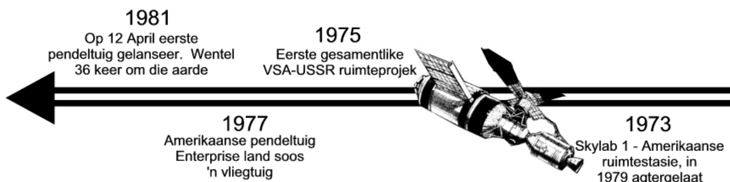
a) Die groot dag . . . . vlae wapper . . . . gereed vir lansering.

b) Die ruimtemanne

klim aan boord.			
c) Binne-in die vuurpyl.			
d) Die yslike kanon lanseer die *Colombiad*.			
e) Terug op die aarde.			

- Dink jy die ruimtemanne se klere sou warm genoeg gewees het vir hulle reis?
- Hou ‘n klasvasvra. Elke span moet vrae uitdink oor hierdie verstommende verbeeldings vlug.

b)Bestudeer die volgende tydlyn en sketse oor die verhaal van die ruimtewedloop. Voltooi daarna die aktiwiteite wat volg.

1981

Op 12 April eerste pendeltuig gelanseer. Wentel 36 keer om die aarde

1975

Eerste gesamentlike VSA-USSR ruimteprojek

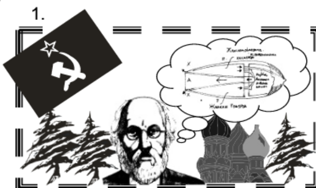
1977

Amerikaanse pendeltuig Enterprise land soos 'n vliegtuig

1973

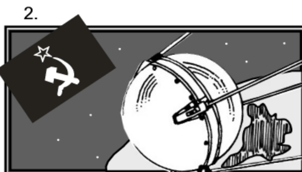
Skylab 1 - Amerikaanse ruimtestasie, in 1979 agtergelaat

1.

'n Sowjet-dokter was die eerste persoon wat uitgewerk het dat 'n vuurpyl teen 40 000 km/h sou moes voortbeweeg om die aarde se aantrekkingskrag te kan verlaat.

2.

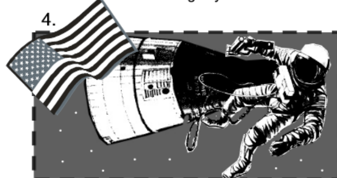
Die Sowjet-Unie was die eerste land wat 'n satelliet die ruimte in lanseer het (1957). Dit het drie maande lank in die ruimte gebly.

3.

Yuri Gagarin was die eerste man in die ruimte. Hy het die tog in 1961 onderneem.

4.

Hierna het die Amerikaners 'n tweeman-ruimtetuig (Gemini) in die ruimte geplaas.

5.

Die eerste ruimtetuig wat op die maan geland het was die Sowjet-ruimtetuig Luna 9.

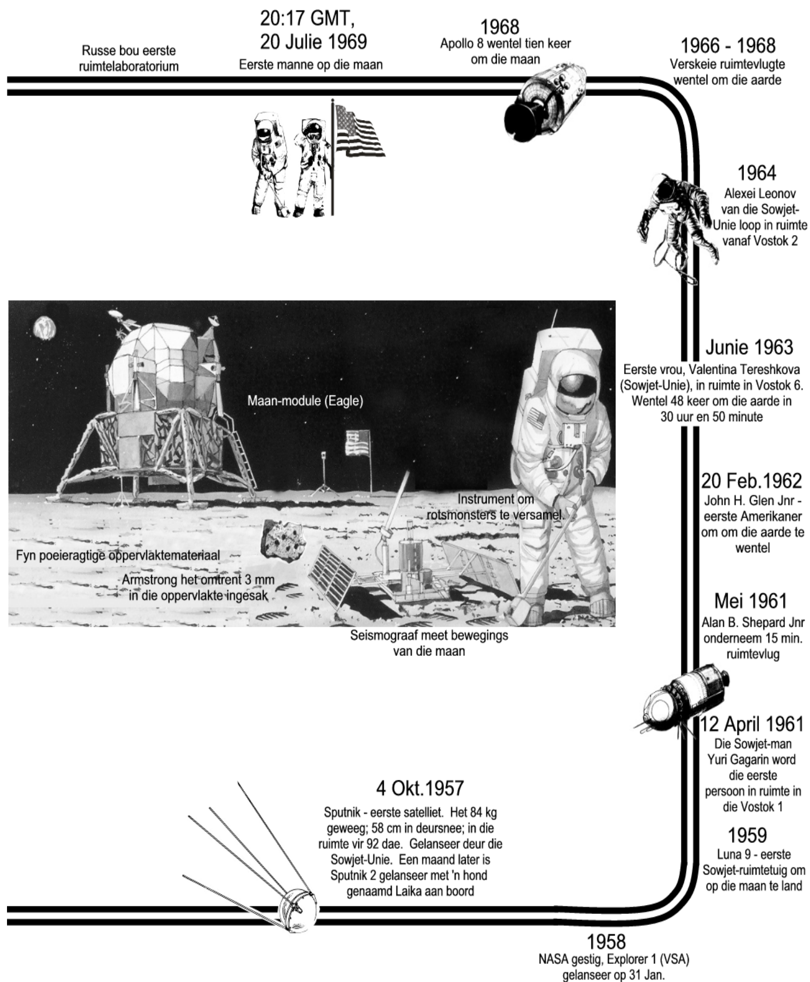
1949

Vuurpyl met Duitse V2-motore word gelanseer

1954

VSA en Sowjet-Unie kondig planne aan om satelliete tydens die Internasionale Geofisiese Jaar (1957 - 1958) te lanseer

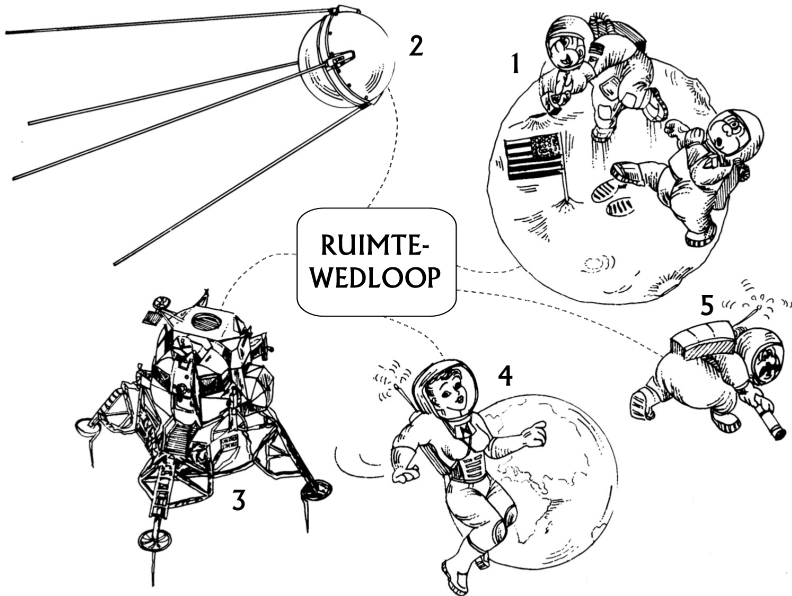

Aktiwiteit

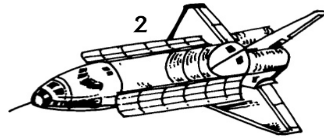
Om tyd te verstaan [LU 2.1]

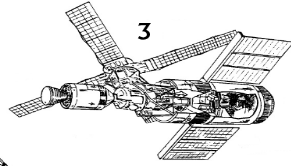
a)Plaas meegaande sketse in die korrekte volgorde. Jy kan daarna ‘n opsomming van hierdie illustrasies maak met behulp van die inligting op die vorige tydlyn.

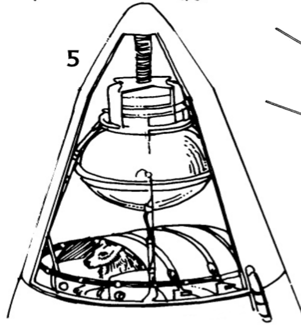

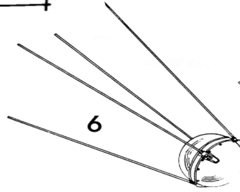
b)Rangskik die volgende sketse (in julle groep) in die regte chronologiese volgorde aan die hand van die tydlyn asook onderstaande leidrade.

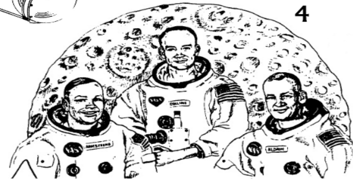

1. Laika – die eerste ruimtereisiger. Sy is op 3 November 1957 deur die Sowjet-satelliet in die ruimte geplaas.
2. Skylab 1.
4. Die eerste Sowjet-satelliet, Sputnik 1.
5. Colombiad-pendelruimtetuig.

6. Terra Maan Hotel se spog opening op 1 Januarie 2010.

- Wat het van Laika geword?

Assessering

LEERUITKOMS 2: GESKIEDKUNDIGE KENNIS EN BEGRIP

Die leerder is in staat om geskiedkundige kennis en begrip te toon.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

2.1 kronologie en tyd verstaan:

kan algemene begrippe in verhale van die verlede gebruik (oud, nuut, voor, agter);

verstaan woorde soos “geskiedenis” en “argeologie”;

kan historiese voorwerpe, artefakte en prente in volgorde plaas;

demonstreer hoe sekere aspekte oor tyd verander/ dieselfde gebly het;

begin om woorde soos verlede, mite, waarheid te gebruik.

Memorandum

a)a) 2 d) 3

b) 4 e) 1

c) 5

a) 1. Eerste mense op die maan, 1969	5
2. Sputnik 1 – eerste satelliet, 1957 (Oktober)	1
3. Maanmodule, Eagle land, 1969	4
4. Eerste vrou in ruimte, 1963	3
5. Sputnik 2 met hond, 1957 (November)	2

b) 5, 3, 4, 6, 2, 1

Groot godsdienste van die wereld

GESKIEDENIS

Graad 4

DIE ONTSTAAN VAN GODSDIENSTE VAN DIE WÊRELD

Module 13

GROOT GODSDIENSTE VAN DIE WÊRELD

- Mense het nog altyd geglo in die bestaan van magte bo sy begrip en ervaring. Dit het gelei

tot die totstandkoming van godsdienste.
- Godsdienste help om raaisels oor lewe en dood te verklaar. Gelowiges glo in een of meer gode.

Bestudeer meegaande tabelle oor die grootste godsdienste.

Bron 1

Die belangrikste Godsdienste volgens VastelandeSyfers word in persentasies aangedui (S.A. = Suid-Amerika. N.A. = Noord-Amerika														

Geloof	Afrika	Asië	Europa	S.A.	N.A.	Oseanië	Eurasië
Christendom	17,6	15,6	22,55	23,75	13,0	1,2	6,0
Islam	28,66	65,56	1,3	0,14	0,29	0,01	4,04
Hindoeïsme	0,2	99,37	0,1	0,1	0,17	0,059	0,001
Boeddhisme	0,01	99,42	0,08	0,17	0,18	0,01	0,13
Judaïsme	1,89	31,35	8,24	6,13	39,29	0,55	12,55

Bron 2

Ses Grootste Godsdienste	
Geloof	Aantal Volgelinge
Christendom	1 833 miljoen
Islam	971 miljoen
Hindoeïsme	733 miljoen
Boeddhisme	315 miljoen
Judaïsme	13-14,3 miljoen

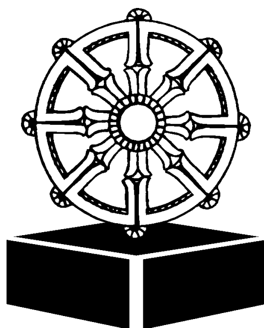
Wêreldpersentasies

Hieronder word die persentasieverspreiding van die belangrikste godsdiensvorme aangetoon. Die syfer vir "Ander" sluit diegene in wat geen geloof navolg nie.

Bron 3

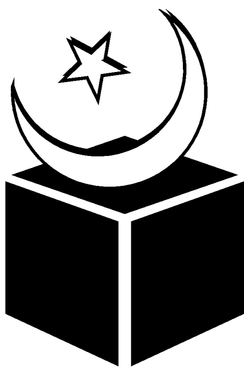
Judaïsme 0,3%

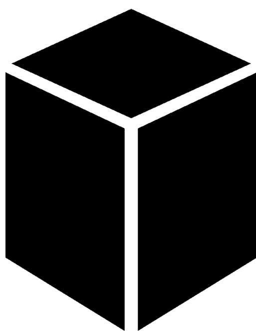
Boeddhisme 5,7%

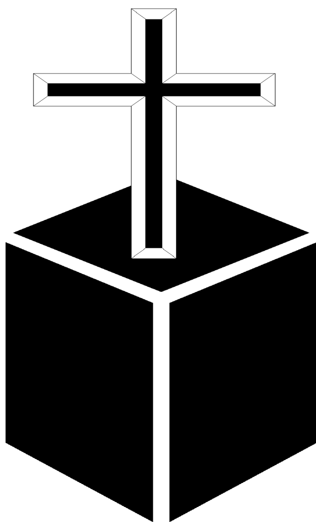
Hindoeïsme 13,4%

Islam 17,7%

Ander 29,6%

Christendom 33,4%

Bron 4

Geskiedenis van die **G**odsdienste

Judaïsme	Islam	Hindoeïsme	Boeddhisme	Christendom
2000 v.C.	2000 v. C.	1750 v.C.	563 - 483 v.C.	4 v.C.
Abraham, profeet van Judaïsme, die Christendom en Islam, word in Ur, huidige Irak, gebore.	Abraham en sy seun Ismael bou volgens die Koran die Ka'ba, 'n heiligdom, in Mekka in die huidige Saoedi-Arabië.	Ontstaan van Hindoeïsme in Indië onder invloed van Ariese intrekkers, wat talle gode aanbid.	Sidsharta Gautama, later bekend as die Boeddha, stigter van Boeddhisme, word in Noordoos-Indië gebore.	Jesus Christus, die verlosser van die Christendom, word in Betlehem, in die huidige Israel, gebore.

Judaïsme	Islam	Hindoeïsme	Boeddhisme	Christendom
1200 v.C. Ná die Hebreërs se uittog uit Egipte vestig hulle hul in Kanaän, grootliks die huidige Israel.	570-632 n.C. Mohammed, die laaste en belangrikste Islamitiese profeet, word in Mekka gebore.	1700 v.C. Hindoe-opvattings word onthul aan die rishis (of heilige manne) en mondelings oorgedra.	100 v.C. Die *Tripitaka* (drie mandjies), die heilige boek van Teravada-Boeddhisme, word geskryf.	30 n.C. Jesus word gekruisig. Drie dae later staan Hy volgens die Nuwe Testament uit die dode op en vaar na 40 dae op na die hemel.
931 v.C. Die Hebreër-ryk verdeel in Israel en Judea. Teen 900 v.C. word die *Tora*, die eerste vyf boeke van die Bybel,	610-632 n.C. Die engel Gabriël onthul die Koran (Qur'an), die Islamitiese heilige boek, aan Mohammed. Dit het 114	1400 v. C. Rig Veda, die vroegste en belangrikste boek van die Vedas, wat Hindoe-opvattings bevat, word geskryf.	20 – 200 n.C. Die *Soetras* (versameling gesegdes), die vroegste heilige boeke van Mahajana-Boeddhisme, word geskryf.	40-100 n.C. Die Nuwe Testament van die Christelike Bybel word geskryf. Die Christendom versprei deur die hele

geskryf.

hoofstukke (soeras).

Romeinse Ryk.

587 v. C. Die Babiloniërs verower Jerusalem, in die huidige Israel, en Jode gaan in ballingskap. Hulle keer in groepies terug ná 539 v.C.

622 n.C. Mohammed gaan na Medina in die huidige Saoedi-Arabië. Dit is die beginjaar van die Islamitiese kalender.

800 n.C. Die *Oepanisjads*, die laaste boeke van die *Vedas*, word geskryf. Hulle vestig die gedagte van Brahman, siel van die heelal.

1506 n.C. Die St. Pieterskerk, die grootste Christelike kerkgebou van alle tye, word in Rome gebou.

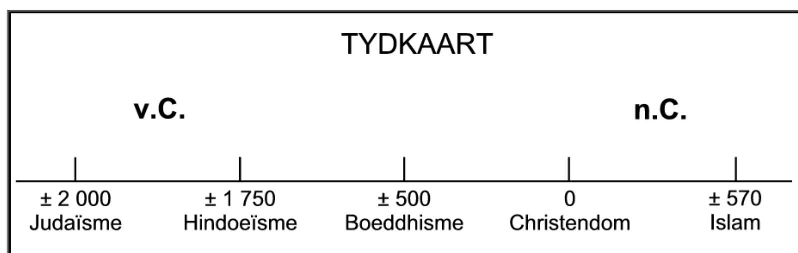
70 n.C. Die Romeine verwoes Herodes se tempel in Jerusalem. Vandag is net die Wesmuur oor. Die Jode word

verstrooi oor alle lande.

Aktiwiteit 1

Om die kronologie oor die ontstaan van godsdienste te verstaan [LU 1.3]

1. Verskaf nou op die volgende bladsy jou eie, kindvriendelike tydlyn oor die ontstaan van die godsdienste of die ontwikkeling van 'n spesifieke godsdiens.

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

- inligting uit bronne kommunikeer (verslaggewing):

kan verhale mondeling oorvertel;

kan ‘n prent gebruik om ‘n verhaal te vertel.

GESKIEDENIS

Graad 4

DIE ONTSTAAN VAN GODSDIENSTE VAN DIE WÊRELD

Module 14

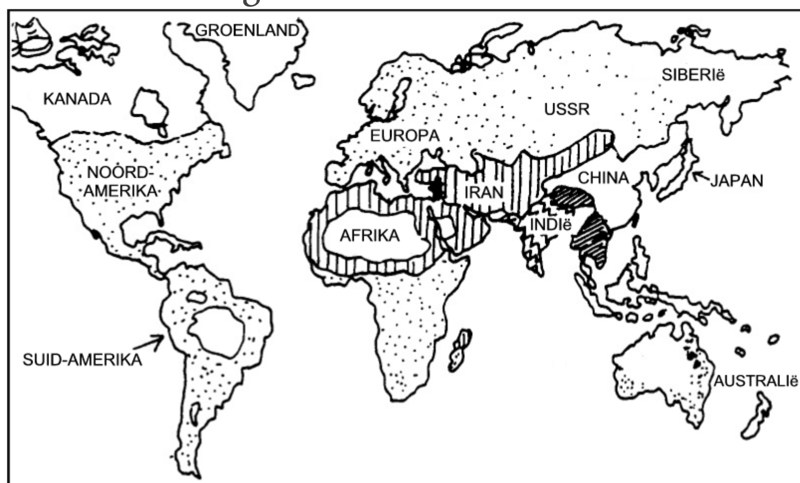
VERGELYKING VAN DIE WÊRELD SE GROOTSTE GODSDIENSTE

In die volgende tabelle vergelyk ons die verskillende godsdienste van die wêreld.

Aktiwiteit 1

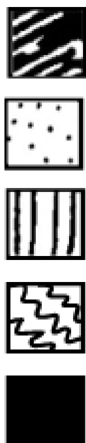
Om bronne te bekom en gebruik en verslag oor die godsdienste van die wêreld te doen [LU 1.3]

a) Skryf elke godsdiens langs die sleutel, en kleur die verskillende godsdienste in.

SLEUTEL

....

b)Bestudeer elke godsdiens se tabel in groepverband en hou daarna ‘n klasgesprek oor die verskillende godsdienste.

Judaïsme

Wat is die ooreenkomste en verskille tussen die Christene en Jode?

Hoe sal jy ‘n sinagoge herken?

Wat is kosjer produkte?

Islam

Wat gebeur tydens Ramadan?

Hoekom het die Islam so vinnig en so ver versprei?

Glo die Moslems in Abraham, Moses en Jesus as profete?

Hindoeïsme

Hoekom is baie Hindoes vegetariërs?

Wat is inkarnasie en meditasie?

Watter rol speel gode in die godsdiens?

Boeddhisme

Vind meer uit oor die kloosters en monnike.

Christendom

Waarom was die Christelike geloof in die begin veral vir armes so aanvaarbaar?

Waarom het die Christendom so vinnig versprei?

Assessering

LEERUITKOMS 1: GESKIEDKUNDIGE ONDERSOEK

Die leerder is in staat om ondersoekvaardighede te gebruik om die verlede en die hede te ondersoek.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

- inligting uit bronne kommunikeer (verslaggewing):

- verhale mondeling kan oorvertel;
- ‘n prent kan gebruik om ‘n verhaal te vertel.

Memorandum

(a) Boeddhisme; Christendom; Islam; Hindoeïsme; Judaïsme

(b) **Judaïsme**

Die Jode het veral twee heilige boeke: Tenakh (Ou Testament) en die Talmoed (kommentaar op die Ou Testament). Jode en Christene deel dus twee derdes van die Bybel.

- Die Jode glo onwrikbaar in God, die Skepper en Onderhouer van alle dinge. God is almagtig, groot en heilig. (Deut. 6:4)

Jode glo Jesus van Nasaret is **nie** die Messias nie. Hulle glo Hy moet nog kom.

- Dit is ‘n Joodse gebou. Dit is verkantig of langwerpig. Aan die een kant van die gebou kry ons die Ark (rolle met die wet) wat na

Jerusalem wys.
- Kosjer beteken **rein**.

Islam

- Tydens die maand van **Ramadan**, die maand waarin die Koran geopenbaar is, word dit van almal (behalwe siekes, bejaardes, klein kindertjies) verwag om van sonopkoms tot sonsondergang te vas. Gedurende die aand en in die nag mag kos en drank wel gebruik word. Dit leer Moslems selfdissipline, afhanklikheid en sensitiwiteit vir minderbevoorregtes oral op aarde.
- Sterk leierskap (Mohammed); aantreklike godsdiens, want gelowiges se pligte word duidelik omskryf.
- Die Moslems glo dat hul dieselfde geloof volg as Abraham, Isak, Jakob en Ismael. Die Islam erken ook die profete van die Bybel, en het ook hoë agting vir Jesus as besondere profeet en boodskapper. Nadat God (Allah) Hom deur die profete (ook deur Jesus) aan die mens bekendgemaak het, het Hy Hom die beste en duidelikste bekend gemaak deur Mohammed.

Hindoeïsme

- Verskeie dieregode word aanbid, bv.: Hanumam (aap van geleerdheid), Ganesja (met die olifantkop en slurp – die heer van die

leërskare), koei (word vereer as lewende wese – die mees verhewe in die skepping).
- **Reïnkarnasie**: Alle lewende wesens keer elke keer in ‘n nuwe vorm terug (bv. eier, wurm, larwe, skoenlapper)

- **Meditasie** Daar bestaan letterlik miljoene gode-figure. Feitlik elke plant, dier, riviertjie of natuurverskynsel word as god vereer. Daar is egter sekere opperfigure soos Brahman (alomteenwoordige as almagtige heerser), Trimurti (bestaan uit Brahma, Wisjnoe en Sjiwa).

Boeddhisme

- Boeddhisme – monnike leef eenvoudig en gee die meeste van hul besittings prys. Hul bid, onderrig, mediteer en bedel om hul kos.

Christendom

- Jesus se vader was ‘n skrynwerker en sy volgelinge gewone mense: vakmanne, handelaars, vissermanne en belastinggaarders. Jesus se prediking van liefde, hoop en redding het veral armes en onderdruktes aangetrek. Hy het stories van boerdery en die alledaagse lewe as vergelykings gebruik om vir mense geestelike waarhede te leer.
- Daar was ‘n tydperk van vrede in die Romeinse

Ryk (Pax Romana). Keiser Konstantyn het godsdiensvryheid in die Romeinse Ryk gewettig.

- Die gebruik van Grieks as algemene omgangstaal – almal kon dit verstaan.
- Die vertaling van die Ou Testament uit Hebreeus in Grieks.
- ‘n Uitstekende netwerk verkeersweë tussen die belangrike stede – dit het reise aangemoedig.
- Daar was ‘n boodskap van hoop en bevryding vir almal.
- Toegewyde dissipels en apostels (bv. Paulus) was as martelare bereid om hul lewens vir hul godsdiens af te lê.

GESKIEDENIS

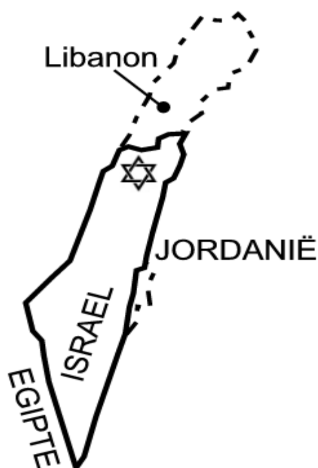
Graad 4

DIE ONTSTAAN VAN GODSDIENSTE VAN DIE WÊRELD

Module 15

MEER OOR JUDAÏSME, ISLAM EN HINDOEÏSME

Judaïsme

Oorsprong:	Judaïsme het omstreeks 2000 v.C. in Kanaän, die Beloofde Land (grootliks die Israel van vandag), ontstaan. Vandag word dit wêreldwyd aangetref.
Wat glo hulle?:	Volgelinge van die Judaïsme word Jode genoem. Hulle glo in een God, wat die Wet aan sy volk openbaar het. Hul

simbool is die Ster van Dawid.

Naam van Stigter/Leier:	ABRAHAM Abraham, die aartsvader van die Hebreërs, is omstreeks 2000 v.C. in Ur in die huidige Irak gebore. Op God se bevel het hy hom later in Kanaän gevestig.
Waarhede:	REËLS EN RITUELE Sommige tradisies van die Joodse leefwyse:

- Babaseuns word agt dae ná geboorte besny.
- Die Sabbatdag (Saterdag) is die heilige rusdag.
- Varkvleis en skulpvis mag nie geëet word nie.
- ‘n Joodse seun word op dertien *Bar-Mitzvah* (‘n volwasse lid van die Joodse gemeenskap).

Sleutelpunte:

- God het die wêreld geskape en beheer die geskiedenis.
- Die Jode is die afstammelinge van die Hebreërs.
- Die Jode is God se uitverkore volk, "‘n lig vir alle volkere."

Heilige Geskrif:	TENAKH Die Joodse Heilige Skrif word die *Tenakh* genoem. Dit vertel

die geskiedenis van die Joodse volk. Die belangrikste deel is die *Torah*, die vyf boeke van Moses. Dit bevat die wette, onder meer die Tien Gebooie, wat God aan Moses bekend gemaak het.

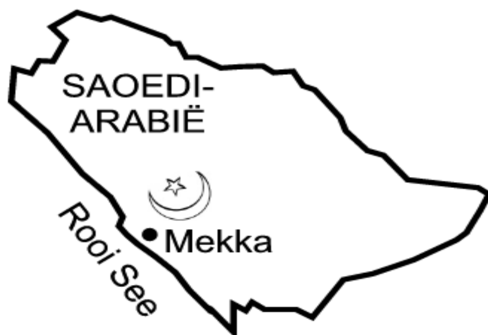
Heilige Gebruike

:

Heilige Dae:

Heilige Woorde:	**Diaspora:** Verstrooiing van die Jode **Eksodus:** Israeliete se uittog uit Egipte **Kaddisj:** Sinagoge-gebed **Onbesnedenes:** Nie-Jode **Rabbi:** Leermeester en Leier **Sinagoge:** Plek van aanbidding **Tefillim:** Bidkissie met woorde van die Torak - word aan die voorkop en arm vasgebind
Heilige Plekke:	WESMUURDié muur in Jerusalem, wat ook as die Klaagmuur bekendstaan, is die enigste oorblyfsel van Herodes se Tempel, wat in 70 n.C. verwoes is. Vandag kom Jode hierheen om te bid en geskrewe gebede en versoeke tussen die enorme klipblokke in te druk.

Islam

Oorsprong:	ISLAM het omstreeks 600 n.C. in Mekka (*Makkah*) in die huidige Saoedi-Arabië ontstaan. Dit word tans die hele wêreld oor beoefen en het honderde duisende aanhangers in Suid Afrika.
Wat glo hulle?	DIE ISLAMITIESE GELOOF is gegrond op geloof in een God, Allah. Volgelinge van Islam word Moslems genoem. Hul simbool is 'n ster en 'n sekelmaan.
Naam van Stigter/Leier:	MOHAMMED Die laaste en grootste van die 26 Islamitiese profete was

	Mohammed, wat 570 n.C. in Mekka gebore is. Die *shahadah* verklaar dat Mohammed Allah se boodskapper is.
Waarhede:	PILARE VAN ISLAM Moslems moet dié vyf reëls gehoorsaam:

- **Shahadah:** Allah is die enigste God en Mohammed is sy boodskapper.
- **Salah:** Bid vyf maal per dag.
- **Zakah:** Gee aan liefdadigheid.
- **Sawm:** Vas in die maand van Ramadan.
- **Hadj:** Gaan minstens een maal in ‘n leeftyd na Mekka.

Sleutelpunte:

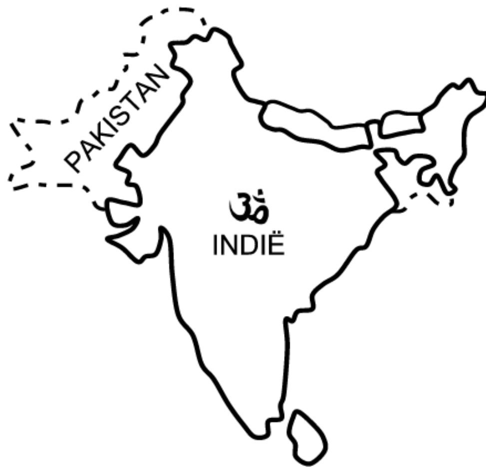
- Moslems beloof om die wil van Allah te gehoorsaam.
- Islam is Allah se gekose geloof vir die menseras.
- Mohammed is Allah se belangrikste boodskapper.
- Die woord *Islam* is afgelei van die Arabiese woord *Salaam* en beteken “vrede”.

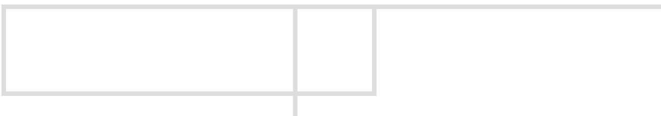
Heilige Geskrif:	KORAN (*QUR’AN*). In dié

	heilige boek van Islam het Allah aan Mohammed bekend gemaak hoe die mensdom op aarde moet leef. Moslems hanteer die boek met groot respek. Hulle bewaar dit op 'n skoon plek en was voordat hulle dit aanraak.
Heilige Gebruik:	BID. Moslems bid dikwels in groepe saam. Hulle kniel met hul gesigte na Mekka op skoon grond of op materiaal: Dit kan 'n geweefde tapyt, strooimat of selfs 'n sakdoek wees.
Heilige Dae:	
Heilige Woorde:	**Hadith:** Verhale oor Mohammed **Hadji:** Iemand wat die Hadj afgelê het **Hafiz:** Moslem wat die Koran gememoriseer het **Jihad:** Strewe om die Islamitiese lewenswyse te versprei **Masjid:** Plek van aanbidding **Moella:** Geleerde **Shari'ah:** Islamitiese wette
Heilige Plekke:	MEKKA (MAKKAH)Dié stad in Saoedi-Arabië is

die heiligste plek in die Moslemwêreld. Daar is ‘n blokvormige heiligdom, die Ka’ba, wat na oorlewering byna 4 000 jaar gelede deur Abraham en Ismael gebou is. Elke jaar, veral tydens hul pelgrimsmaand, stroom Moslems na Mekka en kom hulle rondom die Ka’ba byeen.

Hindoeïsme

Oorsprong:	Hindoeïsme het omstreeks 1750 n.C. in Indië ontstaan. Vandag het dit deur die grootste deel van Suidoos-Asië versprei.
Wat glo hulle?	DIE MEESTE HINDOES glo in baie gode maar in een onderliggende Werklikheid, en dat wanneer iemand sterf, die siel weer in ‘n ander liggaam gebore word. Hul simbool is ‘n heilige klank, OM.
Naam van Stigter/Leier:	STIGTERSDaar is geen enkele stigter van Hindoeïsme nie. Die vroeë gode is deur die Ariërs, wat Indië binnegeval het, met hulle

saamgebring, o.a. Sjiwa.

Waarhede:	Hier volg van die belangrikste gode:

- **Brahman:** Goddelike, absolute werklikheid
- **Wisjnoe:** Lewegewer
- **Sjiwa:** God van goed en kwaad
- **Sarasvati:** Godin van waarheid
- **Indra:** God van oorlog
- **Laksjmi:** Godin van skoonheid
- **Kali:** Godin van die dood
- **Krisjna:** Held en minnaar

Sleutelpunte:	Mense wat ‘n goeie lewe lei, word opnuut in ‘n hoër lewe gebore; slegte lewens lei tot ‘n laer lewe.

- Hindoes strewe om uit die siklus van wedergeboorte bevry te word en een met Brahman te word.

Heilige Geskrif:	VEDAS Die vroegste Hindoe-opvattings is 1400 n.C. as die *Vedas* (gesange

en dreunsange) neergeskryf. Die *Rig Veda* is die belangrikste boek van die *Vedas*.

Heilige Gebruik:

HEILIGE KOEI
Hindoes het agting vir alle diere, veral koeie, as heilige wesens. Die meeste Hindoes is vegetariërs. ‘n

	Koei is ‘n simbool van die aarde, en om ‘n koei te voer, word as ‘n daad van aanbidding beskou.
Heilige Dae:	
Heilige Woorde:	**Atman:** Individuele siel.**Awater:** Verskyning van Wisjnoe op aarde.**Ghoeroe:** Godsdiensleraar.**Jogi:** Heilige man.**Karma:** Morele wet.**Mantra:** Heilige dreunsang, gesang of gedig.**Moksja:** Vrystelling van die lewensiklus.**Nirwana:** Volkome vrede.**Poeja:** Aanbidding.
Heilige Plekke:	HEILIGE STAD Varanasi of

Benares in Indië is een van die oudste stede ter wêreld en die belangrikste plek vir ‘n Hindoe-pelgrimstog. Elke jaar kom bad miljoene in die heilige rivier, die Ganges. Hulle glo die water was sondes af. Mense se as word dikwels op die rivier gestrooi.

GESKIEDENIS

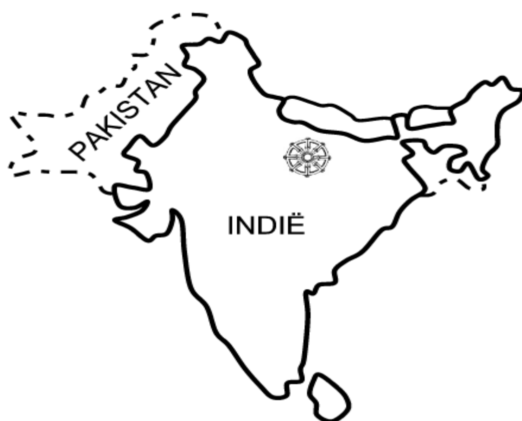
Graad 4

DIE ONTSTAAN VAN GODSDIENSTE VAN DIE WÊRELD

MEER OOR BOEDDHISME EN DIE CHRISTENDOM

Module 16

Boeddhisme

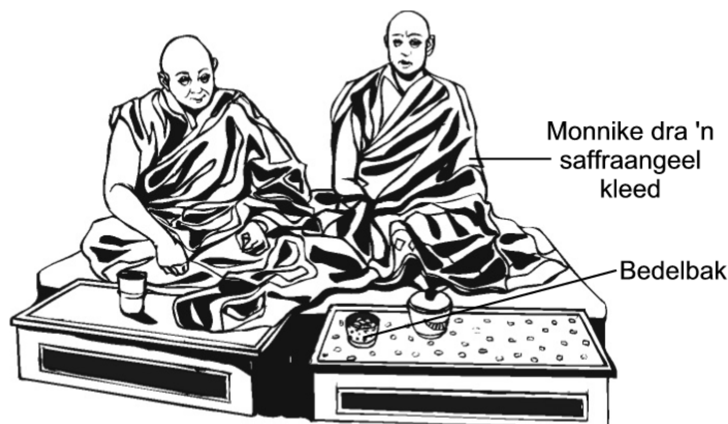
Oorsprong:	Boeddhisme het omstreeks 500 v.C. in Noord-Indië ontstaan. Vandag is dit deur die grootste deel van Suidoos-Asië versprei.
Wat glo hulle?	DIE BOEDDHISTIESE geloof word op die leerstellings van die Boeddha gegrond. Hul

	simbool is ‘n wiel met agt speke.
Naam van Stigter/Leier:	BOEDDHASiddharta Gautama is 563 v.C. in Indië gebore. Hy het as ‘n prins grootgeword en sy tuiste op 29-jarige leeftyd verlaat om ‘n lewe van oordenking en prediking te lei. Hy is die Boeddha of “verligte” genoem.
Waarhede:	Die heilige beginsels is vervat in die heilige geskrif, die *Dhammapada*:

- **Doekkha:** Om te lewe, is om te ly.
- **Samoedaja:** Begeerte veroorsaak lyding.
- **Nirodha:** Vryheid van begeerte beteken die einde van lyding.
- **Magga:** ‘n Mens vind vryheid deur die agtvoudige weg van Boeddhisme te volg.
- Geestelike vervulling spruit uit die regte optrede en gedagtes.
- Die lewe is ‘n opeenvolging van geboorte.

Sleutelpunte:	
Heilige Geskrif:	Die *Dhammapada* is die bekendste deel van die *pali*-kanon, die versamelde leerstellings van Boeddha. Dit bevat die Vier Waarhede en die Agtvoudige Weg: die

	regte opvattings, bedoeling, spraak, optrede, lewenswyse, inspanning, bewustheid en konsentrasie.

Heilige Gebruik:	MONNIKE Boeddhiste-monnike leef eenvoudig en gee die meeste van hul besittings prys. Hulle bid, onderrig, mediteer en bedel om hul kos.
Heilige Dae:	
Heilige Woorde:	**Anatta:** Daar is geen eie ek nie **Anikka:** Die eie ek is nie blywend nie

Arahat: Waardig, gebruik om Boeddha te beskryf **Bhikkoe:** Monnik **Jataka:** Beskrywings van Boeddha se lewens **Nibbana:** Toestand van vrede **Sangha:** Monnike-orde **Vihaia:** Klooster

Heilige Plekke:	GOUE PAGODE. Die Sjwedagon-pagode in Rangoen, Birma, is een van die oudste Boeddhiste-tempels. Dit is met goud bedek en bo-op met meer as 4 000 diamante versier.

Die Christendom

Oorsprong:	Die Christendom het omstreeks 30 n.C. in Palestina (in die huidige Israel) ontstaan toe Jesus met sy prediking begin het.
Wat glo hulle?	Christene glo dat Jesus Christus die seun van God is wat na die aarde gekom het om hulle van sonde te verlos. Hul simbool is die kruis.
Naam van Stigter/Leier:	JESUS CHRISTUS Jesus is

4 v.C. in Betlehem, Israel gebore. Toe hy 30 jaar oud was, het hy begin preek en siekes genees. ‘n Paar jaar later is hy verhoor en deur die Romeine tereggestel omdat sy leringe glo met die Joodse wet gebots het.

Waarhede:

TIEN GEBOOIE Christene gehoorsaam veral tien reëls wat reeds in die Ou Testament opgeteken is:

- Aanbid slegs een God.
- Moenie beelde maak en aanbid nie.
- Eerbiedig God se naam.
- Hou die Sabbat heilig.
- Eer jou ouers.
- Moenie moord pleeg nie.
- Moenie egbreuk pleeg nie.
- Moenie steel nie.
- Moenie leuens vertel nie.
- Moenie afgunstig wees nie.

Sleutelpunte:

- Jesus het uit die dode opgestaan.
- Die Heilige Drie-eenheid is God die Vader,

Seun en Heilige Gees.
- Jesus het verkondig dat mense God moet liefhê, en hul naaste soos hulself moet liefhê.

Heilige Geskrif:	BYBEL Dié heilige boek bestaan uit twee dele, die Ou en die Nuwe Testament. Die Ou Testament bevat die heilige geskrifte van die Jode. Die Nuwe Testament gaan oor die lewe van Jesus en die groei en lering van die vroeë Kerk.
Heilige Gebruik:	DIE DOOP Die sakrament (heilige handeling) waartydens mense in water ondergedompel word, word die doop genoem. Christene wêreldwyd oor doen dit in die een of ander vorm wanneer hulle die Christelike geloof aanneem.
Heilige Dag:	
Heilige Woorde:	**Evangelie:** Een van vier beskrywings van Jesus se lewe in die Nuwe Testament **Nagmaal:**

	Brood en wyn word ter gedagtenis aan Jesus gebruik **Protestante:** Christenkerke en -groepe wat in die 16de eeu van die Rooms-Katolieke Kerk afgeskei het **Rooms-Katolieke:** Lidmate wat die gesag van die Pous aanvaar.
Heilige Plekke:	ST PIETERSKERK Dit het meer as 100 jaar geduur om dié Rooms-Katolieke kerk in die Vatikaanstad, Rome, te bou. Tien argitekte was betrokke, onder andere Michelangelo, wat die koepel ontwerp het.

GESKIEDENIS

Graad 4

DIE ONTSTAAN VAN GODSDIENSTE VAN DIE WÊRELD

Module 17

DIE ONTSTAAN VAN GODSDIENS IN MY DORP / OMGEWING

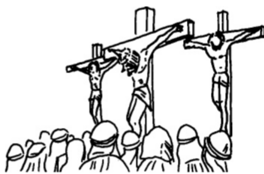
Aktiwiteit 1

Om bewus te wees van verskillende sieninge oor godsdienste in jou omgewing [LU 3.1]

a) **Kan jy die volgende aspekte van verskillende godsdienste uitken?**

2.

1.

3.

4.

5.

b) **Maak 'n lys van die godsdienste in jou omgewing – en probeer uitvind wanneer die godsdiens in jou dorp/omgewing ontstaan het.**

GODSDIENS		ONTSTAAN (JAAR)
....	....	....

c) **Jou geloof speel 'n baie belangrike rol in jou daaglikse lewe. Vertel nou hoe jou godsdiens jou leefwyse bepaal op 'n spesifieke dag.**

'N DAG IN MY LEWE

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

OF

d) **Doen die volgende navrae oor jou godsdiens:**

Naam van Godsdiens:
....

Wanneer gestig?:
....

Stigting: (Jy kan ook later die geboue teken)
....

Jou rol (of nuus!):
....

Assessering

LEERUITKOMS 3: HISTORIESE INTERPRETASIE

Die leerder is in staat om aspekte van geskiedenis te

interpreteer.

Assesseringstandaard

Dis duidelik wanneer die leerder

- bewus is van meer as een siening van die verlede:

- kan verstaan dat twee persone verskillende sienings oor dieselfde saak kan hê;
- is bekend met die vraag “Hoe weet ons dit” en ook die antwoorde daarop;
- verstaan dat hedendaagse bronne kan verskil van dit wat later geskryf word;
- verstaan en maak afleidings van dokumentêre sowel as werklike bronnemateriaal;
- kan skryf, teken of vertel oor die gevoel i.v.m. historiese verhale wat hulle gehoor het.

Memorandum

(a) 1. Jesus

1. Heilige koei
2. Mekka
3. Moskee
4. Sinagoge